

IRARI JOGVÉDELLEM

SZERKESZTI: DR LÁNCZI JENŐ

TÁRSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARCEL

Amerikai munkások.*)

Írta: H. G. Wells.

Az a nézet, hogy Amerikában óriási vagyonuknak néhány egyén kezében való összpontosulása a nép millióinak elszegényedését vonta maga után – téves. – Nekem, ki Londonból jöttem New-Yorkba, feltűnt, hogy azok az emberek, akikkel a lóvasúton, a magas vasúton, vagy az utcán találkoztam, igen jómódú benyomást tesznek. Maga New-York ugyan lármás, kedélytelen és rendetlen város benyomását kelti, de nem lát az ember seholsem éhező, piszkos ruhájú, sötét lakásokban meghúzódó alakokat, mint Londonban lépten-nyomon. Még a keleti rész piszokrogzító mellékutcaiban sem nyomhattam el magamban a következő megjegyzést; „Ezeknek az embereknek van költeni valójuk”. Londonban egy garasért messzire lehet utazni és mégis egész hadseregei az embereknek gyalog teszik meg az utat. New-Yorkban a viteldij átlag 2½ garas és senki sem megy gyalog. Egy egyszerű ember Amerikában jobb keztyűt és jobb cipőt hord, mint bárhol Európában, pedig a ruhaneműek árai ott drágábbak; a legtöbb amerikai ugyan kész ruhát hord, de ez is sokkal többet mutat, mint a londoni boltossegéd rendelésszerű és gondosan kefélt ruhája. A munkabérek pedig, ha a dollárokat átszámítjuk angol shillingre, egyenesen kolosszálisaknak mondhatók.

És nyoma sincs a munkabérek hanyatlásának. Ellenkezőleg, azok emelkedő irányzatot mutatnak. Minden fajtájú ember és asszony talál itt magának való foglalkozást. A széles néprétegeknek éppenséggel nincs az az érzésük, mintha a gazdasági harcban alól maradnának. Az európai ember téved, ha azt hiszi, hogy óriási vagyonúknak kevesek kezébe való koncentrációja a milliók elszegényedését jelenti Amerikában. Más képet kell alkotnia magának az amerikai munkásosztályról. Úgy kell képzelnie, hogy ez az óriási ember-tömeg elégedetten él, csak akkor tör ki belőle az elke-seredés, ha az árak, pl. a szén vagy a hus ára vagy a labkér emelkedik és ezáltal a már biztosra vett jövedelem egyrésze a kútba esik. De ez egészen más valami, mint Europa fázó és éhező szegénysége.

De ha nem is nélkülöz, gyakran fogja el keserűség, mikor látja, hogy a létfenntartás rá nézve mégis nehezebb, mint az apjának volt és mindig nehezebb és nehezebb lesz. Ilyenkor kitör belőle a keserűség láttára annak: milliárdosok hogyan «pazarolják a legörültebb módon vagyonukat, anélkül, hogy ezáltal a nagy néptömegeknek újabb kereseti alkalom kínálkoznék.

De meg kell néznünk az amerikai munkásviszonyok árnyoldalát is. Egyik vasárnap este barátommal az asztalnál ültünk és New-York keletéről beszélgettünk, arról a különös városrésztől, mely város a város-

ban, amelynek megvan a maga külön drámája, sajátos irodalma és sajtója. Oroszországról és az orosz viszonyokról folyt a beszélgetés és két óra felé járt az idő, amikor hajnali két óra tájban összeszedelődköttem, hogy a földalattin menjek haza. Egyszerre csak egy kis fiút pillantok meg, gyermekies vonásokkal, egy Messenger-boy uniformisban. Majdnem összeesett a fáradságtól, vonakodva és hosszú sóhajtással kelt fel üléséről, elhagyta a kocsit, hogy eltűnjön az Astor-tér elektromos fényében, mialatt a földalatti vonat az álmomást elhagyta.

Kérdeztem magamtól: mit keres ilyen kis fiú ilyen időben az utcán? És ez a szegény, vézna fiú egy csomó fájdalmas megfigyelésre készítetett.

Tudakozódtam: hány órát kell egy ilyen kis fiúnak New-Yorkban dolgoznia? Mikor szabad az iskolázást abban hagynia?

Kitűnt, hogy egész véletlenül az amerikai pompázó jólét leggyengébb oldalára esett figyelmem. Csak most kezdtem jobban szemügyre venni az újságárusfiukat és a sarkonuló kicsiny csizmatisztítókat, Megengedni, hogy kis gyermekek éjjel is dolgozzanak, szegylene a társadalomnak. Adatokat gyűjtöttem ezeknek a fiatal teremteseknek a terheiről, felháborító betegségeikről, amelyeknek már 9 és 10 éves gyerekek is áldozatul esnek és összegyűjtöttem az adatokat, mi-csoda nagy számot tesznek ki a kórházakban és fogházakban a gyerekek. Csak most ismertem meg a korlátlan gazdasági harcnak és az államnak az üzleti elv alá való rendelkezésének következményeit. Erre a két elvre van az amerikai gazdasági élet alapítva. Ez az elmélet gyermeket nem ismer, a nőket és a gyermekeket nem kíméli. Amerikában mind a kettő; magánügy.

Érdemes megfigyelni; hogy mi mindannyian, akik egy új korszak reggeli szürkületében élünk, milyen kevéssé vonjuk kétségbe azon elveket a jogosultságát, amelyeken a mai társadalmi rend nyugszik.

A szabadság azon elmélete, amelyen Anglia liberálisizmusa, az Egyesült Államok alkotmánya és a francia burzsoá köztársaság nyugszik, abból a feltevésből indul ki, hogy minden ember szabad és egyenlő. Hallgatag feltételezik, hogy minden ember önrendelkezéssel bír, hogy vagyona felett, sőt felesége és gyermeke felett is szabadon rendelkezhetik, és az összes társadalmi berendezések azért állanak fen, hogy ezen jogok élvezetét biztosítsák. Hogy ez a felfogás az „Isten kegyelméből való királyságiénál helyesebb, azt meg kell engedni, de kétségtelenül nem felel meg a valóságnak és csak néhány fanatikus volt az, a ki ezt az elméletet a szélsőségekig meg akarta valósítani. Az egyenlőség és szabadság elmélete nem látja, hogy egy ország felnőtt személyeinek a fele asszony és a felnőtt férfiak és a felnőtt nők együttvéve sem bírnak egy ország jólétére nézve olyan nagy jelentőséggel, mint a gyermekek. Ez a felfogás úgy nézi az életet, mintha ezt minél érzékiesebben ki kellene élni. Elfelejtette, hogy

*) Részlet a világhírű írónak „Amerika jövője” c. művéből, mely a napokban jelent meg.

élni annyit tesz, mint növekedni, tanulni és meghalni, hogy másoknak adjunk helyet, dolgozni és áldozatot hozni. Ez a felfogás azt hirdeti, hogy a gyermeknevelés és minden, ami a gyermekkel és a nővel összefügg – magánügy. Következésképpen, nem akarta behozni a gyermekek kötelező oktatását és a gyermeki munka szabályozását.

Az említett három nagy nép egészséges esze ugyan megmentette őket, hogy ennek a felfogásnak minden következményét levonják, de még ma is lehet hallani tiltakozást az ellen, hogy az állam beavatkozzék a férfi és nő, a szülő és a gyermek közötti viszonyba és ezeket ne bizza teljesen az egyes magánszemélyekre. És sehol nem lehet ezt olyan gyakran hallani, mint éppen Amerikában, ahol megdöbbentő dolgokra akadtam. New-York államban, a világnak leggazdagabb országában, több mint 1,700.000 15 éven alatti gyermek dolgozik a gyárakban, a földeken, bányákban és műhelyekben. És Robert *Hunier*, (akinek „A szegénységről” szóló könyvének elolvasását – ha uralkodó volnék – kötelezővé tenném), arról tudósít, hogy 80.000 kis leány dolgozik ma ez ország fonóiban. Délen ezidőszerint hatszor olyan sok gyermek van alkalmazásban, mint 20 év előtt volt és a gyermekmunka évről-évre nő.

Az olaszok szinte tervszerűen gyermekeket importálnak. Watchorn, aki Ellis Islandban bevándorlási felügyelő, közölte velem, hogy az olaszok által az országba hozott „unokafivérek és unokanővérek”, „barátom gyermeke” stb. száma rendkívül nagy és magam is jelen voltam, mikor egy vitás esetben elutasítólag döntött.

Az angol gyapotfonó-gyárakban, a közismert hírhedt korszakokban sem voltak a viszonyok rosszabbak, mint az Egyesült Államok déli részében. 5-6 éves, gyenge növésű gyermekek felkelnek kora reggel és a felnőttekkel együtt mennek a munkába és ha hazaérnek „fáradtan vetik magukat kicsiny ágyaikra és ahhoz sincs erejük, hogy levetkőzzenek”. Sok gyerek még az éjszakát is átdolgozza.

„Sohasem fogom elfelejteni – írja Hunter könyvében – egy hatéves kis gyermek arcát, aki piciny karját kinyújtotta, hogy egy gép alkatrészét rendbehozza. Sápadt arcán és vézna termetén meglátszott a testi munka hatása. És ez a 6 éves gyermek 12 órát dolgozott napjában”.

Spargo: *Gyermekek segélykiáltása* című művében így írja le Pennsylvániában a gyermekek „élet-örömeit”: „10, 11 éves gyermekek a széntárnákban meggönyvedve 10-11 órát dolgoznak, a szentet megtisztítják a palától és a piszoktól az alatt az idő alatt, míg kihordják azt előttük. A levegő tele van köszénporral és pokoli zaj uralkodik. Nem egyszer egy-egy gyermek a gépbe esik, ahonnét darabokra szaggatva húzzák ki. Legnagyobb részük korán asztmában vagy sorvadásban pusztul el”.

Meg kell engedni, hogy Amerikában a törvényhozási nehézségek oly nagyok, amilyent mi nem ismerünk. Az Unió minden állama törvényhozási téren egészen autonóm. A haladás híveinek minden egyes államban a harcot előlről kell kezdenie. Minden állam a szomszéd állam rossz példájára hivatkozik és azzal fenyegetőzik, hogy a tőke kénytelen lesz más államba vonulni. És ha már meghozatott is a törvény, az állam annak végrehajtását megakadályozza.

Mindezekben a dolgokban mi legalsó fokát látjuk ugyanazon lépcsőnek, amelynek legfelsőbb fokán a Fifth Avenue miliomosai szórják meg gondolás nélkül a pénzt és egy Andrew Carnegie derülten és fontolás nélkül önti ki adományait. Amint utóbbi dolgok, úgy

az előbb említettek is következményei egy tarthatatlan gazdasági szabadságelméletnek. A gazdagok örült különcködése, a déli Chicago lármás és fejetejére állított gazdasági élete, a Standard Oil Company irodái a Broadway-n, a new-yorki magas vasút alatt elterülő sötét sikátorok és a földalatti bányákban kínzott gyermekek, mindez ugyanazon egy dolognak csak különböző oldalai.

Ami prognózisunkat illeti Amerika jövőjére nézve, erre nézve szem előtt kell éppen a most mondottakat tartani. Ezek a dolgozó gyermekek nem tudnak írni és olvasni és ha felnőnek szavazatukkal a közügyekben döntenek. Nem úgy nőnek fel, hogy a katonai szolgálatra alkalmasak legyenek, hanem inkább a kizsákmányoló alacsony és elvetemült szellemében. Ez meg fogja magát bosszulni, amennyiben bűnre, naplopásra és ami még rosszabb – politikai viszályokhoz vezet. 1.700,000 gyermek, aki úgyszólván semmi oktatásban sem részesül, dolgozik ebben az országban, sötétségben nevelkednek fel, fenyegetőleg meredve Amerika jövőjébe...

Drágaság és sarlatánság.

– Írta: *Dr. Kadosa Marcel.* –

Az egész világ tele van a drágaság fölötti jajveszékeléssel. Magából a mozgolódásból, a beszédek és cikkek tengeréből, amelyeknek tárgya a drágaság, azt kell hinni, hogy óriási veszedelemben forgunk az árak emelkedése miatt. Mert a panaszok és kritikák túlnyomó része azon látszik alapulni, hogy élelmiszerhiány nincsen, hanem van csupán drágaság. Ami más szóval annyit jelent, hogy a mainál olcsóbb áron is és a teljes szükséglet teljes mennyiségében elő lehet teremteni az élelmi cikkeket, csak intézkedni kellene az államnak vagy a municipiumoknak ilyen irányban.

Meg kell vallanom, hogy a drágaság kérdésével nem foglalkoztam annyit, amennyi szükséges ahhoz, hogy ennek a dolognak a végére járjon az ember. E nagy kérdésnek azonban nem csupán én tartozom ezzel a stúdiummal, hanem úgylátszik mindenki. Mert dacára annak, hogy úgyszólván dominálja a helyzetet ez a kérdés, senki sincs alaposan tájékozva felőle. A német birodalmi gyűlésen napokon át tartott drágasági vita szónokainak beszédeit olvasva, ámulva látja az ember, hogy a legellentétebb teóriák a legteljesebb meggyőződéssel állíthatók föl és hangozathatók ezen a területen, ami nem volna lehetséges, ha valaki alaposan ismerné a kérdést és meg nem dönthető adatokkal és érvekkel látná el a maga megoldását. Így az egész szinte a metafizikai bizonytalanság kódébe van burkolva, amelyből mindenki a neki politikailag legjobban megfelelő teóriát hámozza ki és tálalja fel. Szónoki készség, nem pedig a kutatás és a tudás kérdése, hogy ki mennyi meggyőző erőt tud a saját véleményének biztosítani.

Ennek az állapotnak a következménye azután, hogy semmi se történik a drágaság ellen, aminek valami hasznát látná a társadalom. Mindenki csak tapogatózik, akinek pedig az intézkedés parancsoló kötelessége, az, ha nem tud tovább kitérni a kötelessége elől, egyszerűen kuruzsol. Csinál a gyógyítás forma: között valamit, amiről ő tudja legjobban, de mindér épeszű ember is látja, hogy semmiféle gyógyító hatási nem lehet.

A porosz kormány például körrendeletet bocsátott ki a városokhoz, amelyben meghagyja nekik, hogy a saját hatáskörükben intézkedjenek a drágaság ellen. És most előttünk fekszik azoknak az intézkedéseknél

egy sorozata, amelyek a városi hatóságoknak köszönik létüket. Valami jelentéktelenebb babrálást már elképzelni se lehet. Essenben minden nap 15 mázsa krumplit adnak el önköltségi árban azoknak, akiknek 4200 márkánál kisebb jövedelmük van. Azonkívül olcsó határat is árusítanak. Solingenben 600 mázsa krumplit adtak el a 3.80 M. Marburgban 10 vagon krumplit vettek Kelet-Poroszországból. Augsburg 10.000 márkát szavazott meg krumpli bevásárlására, amit majd olcsó áron ad el a lakosságnak. És így tovább. Néhány fillérrel olcsóbb krumpli vagy hal: ez az egész, amit a szociálpolitikai fejlettségükről híres német városok tudnak tenni a drágaság ellen.

És kérdés, még pedig a legeslegnagyobb kérdés ebben az egész kérdés-complexumban, hogy ez a csekélyesség ér-e legalább annyit, mint amennyinek látszik és nem inkább határozottan ártalmas és veszélyes dolog-e?

Nekem semmi kétségem nincs aziránt, hogy igenis káros és veszélyes ez az olcsó krumplizás, a közpénzen való krumpli-árlenyomás.

Tiszta képtelenség elfogadni azt igazságul, hogy mindenki részére bőven van ezidőszert krumpli és hogy a drágaságot nem az okozza, vagy legalább jórészen nem az okozza, hogy nincs elegendő mennyiségű krumpli. Ha pedig ez okozza, akkor egy bekövetkező tökéletes krumplihány, az abszolút krumplinség elől csak az védelmezheti meg a társadalmat, ha a krumpliszükségletet korlátoztatik, ha bizonyos fájdalmas lemondások árán egy óriási embertömeg csökkentheti a krumplifogyasztását. Ennek szabályozója a krumpliarak emelkedése. Ezt az emelkedést, illetve fogyasztáscsökkentést oly módon akadályozni meg, hogy közpénzekből adunk hozzá, a krumpli árának fedezéséhez: igen rövid szociálpolitikai dicsőség, a népboldogítás pünkösdi királysága lehet csupán, mert csakhamar, a természetes folyamatot messze megelőzve, ki kell merülnie a készletnek, amely máskülönben fájdalmasan kicsi porciókra osztva ugyan, de újig tartott volna. Az ilyen élelmiszerosztogatáshoz hasonló segítség mindég teljes kudarccal járt, ha generális okai voltak az élelmiszerhiánynak. Sikere az ilyen akciónak és szociálpolitikai jelentősége csak akkor lehet, ha csak egy-egy vidék vagy egy-egy község, szóval az emberek kis csoportjának a segítségéről van szó. Ha azonban a tünet általános, nem is egy országra, hanem egy egész világrészre szóló, akkor egy olyan helyzet teremtése, minthogyha normális viszonyok volnának, csak siettetheti a nagyobb veszedelem bekövetkezését.

Ha van tehát magyar municipium – reméljük, sok ilyen van – amely komoly kötelességének isinéri, hogy a drágaság kérdésével foglalkozzék és megoldásokat keressen a baj enyhítésére, azt a magam részéről óva inteném az efféle krumpliosztogatásoktól és minden olyan megoldástól, ami azt jelentené, hogy a természetes alakulatokba erőszakosan, nyúljon bele, mert ennek káros hatása a másik végen, ahova csakhamar elérkeznénk, fokozottabban jelentkeznék. Én azt hiszem, hogy a municipiumoknak előbb – de nagyon sürgősen – meg kellene állapítani a drágaság mérvét, (mert nem minden áremelkedés jelent egy szersmint drágaságot is) a készletek nagyságát, az élelmiszerhiány fokát és akkor ezeknek az effektív adatoknak az alapján jutni a cselekvés elhatározására. Úgy vélem, hogy azok az intézkedések, amelyeket ily módon fogantatásának a municipiumok, komolyak és hatékonyak volnának, annyira hatékonyak, amennyire ez egyáltalában lehetséges és bizonyára nem merülnének ki a krumpliosztogatásban.

A német birodalmi biztosítás szervezete.

Írta: Dr. Selymes Károly.

Az új német munkásbiztosítási törvény megkülönbözteti a biztosító intézeteket és speciális biztosítási hatóságokat. Amazok az egyes biztosítási ágak szerint különbözőképp vannak szervezve, ezek egységesen az egész biztosításügyre és hierarchikusan tagolva. A betegségbiztosítást a betegpénztárak végzik. Ezek általános községek, vidéki pénztárak és külön pénztárak (községi külön pénztárak az egyes foglalkozási ágakra vagy nemek szerint stb., vállalat pénztárak, építkező vállalati pénztárak, ipartestületi pénztárak.) A biztosítottak egyes kategóriái (pl. mezőgazdasági cselédek, cselédek stb.) a vidéki pénztárba utalvák. Természetes, hogy ahol községi vagy vidéki pénztár nincs, ott az összes biztosított a meglévő pénztár tagja. A külön pénztárakra szabály, hogy csak annyiban állíthatók és tarthatók fent, amennyiben az általános pénztár fenállása evvel nincs veszélyeztetve. A pénztárakat a községek, illetve azok egyesülése tartozik felállítani, (amennyiben nem tenné, a biztosító főhivatal állítja fel), a külön pénztárakat a főhivatal engedélyezi (illetve az építkezési pénztáraknál elrendelheti a felállítást). Az utóbbiak kivételével ezek legalább annyi kedvezményt tartoznak biztosítani, amennyit a helybeli általános pénztár nyújt. A pénztárak alapszabályát a község illetőleg a községek egyesülése állapítja meg (biztosítási hatósági jóváhagyás alá esik) az alapszabályok módosítása a pénztárak választmányát illeti. A pénztárt az elnökség képviseli, ennek tagjait $\frac{2}{3}$ részben a választmány biztosított tagjai, $\frac{1}{3}$ részben a munkaadó tagok választják. Az elnököt az elnökség munkaadó és biztosított tagjainak egyező határozata választja, ha ez második ülésen sem jön létre, a biztosító hivatal biz meg valakit annak teendőivel, de munkaadót vagy biztosítottat csak akkor, ha a másik fél nem tiltakozik az ellen. Az elnök a pénztár törvénybe vagy alapszabályokba ütköző határozatát felfüggesztő hatállyal a biztosító hivatal elé terjeszti. A választmány tagjainak $\frac{2}{3}$ -át a biztosítottak, $\frac{2}{3}$ -át a munkaadók választják, hatásköre minimumát a törvény állapítja meg. Tagjainak száma legfeljebb 90 lehet. Az ipartestületi pénztárak választmányára és elnökségének felét választják a munkaadók, ha az alapszabályok értelmében a járulékok fele őket terheli (egyébként általán a járulék $\frac{2}{3}$ -át a biztosítottak viselik.) A pénztárak az orvosokkal szerződhetnek és csak a szerződött orvos díját kötelesek viselni, a gyógyszereszekkel szintén, de ezen megállapodáshoz bármely gyógyszerész csatlakozhatik. A pénztári alkalmazottak felvétele az elnökség munkaadó és biztosított részének egyező határozata alapján történik, a szolgálati szabályzat a választmány jóváhagyása alá esik.

A vidéki pénztárak elnökét, elnökségének, választmányainak tagjait a község, illetve a községek egyesülése nevezik ki. A vállalati pénztáraknál az elnök a vállalkozó vagy helyettese és a választmányban, valamint az elnökségben annyi szavazata van, amennyi a munkaadókat megilleti.

Kiemelendő, hogy a törvény számos oly kérdést sorol fel, ahol a munkaadó és biztosított tagok egyező határozata szükséges.

A balesetbiztosítást a szakszövetkezetek végzik, melyek kerületenként állítanak fel az iparágak egyes csoportjaira, a csoportosítás kérdésében a Bundesrath határoz. Az alapszabályokat a szakszövetkezet közgyűlése állapítja meg. Az alapszabály állapítja meg a köz-

gyűlés és az elnökség jogkörét, a tagok szavazatszámát. Kimondhatja, hogy a közgyűlés a tagok képviselőiből álljon, a szervezetet bizonyos autonómiával bíró helyi kerületekre oszthatja. (Természetes, hogy a szakszervezetnek csak a vállalkozók a tagjai.) Az alapszabályok a birodalmi biztosítási hivatal jóváhagyása alá esnek, ha a közgyűlés a kívánt módosításokat nem ejtené meg, a hivatal maga fogadatosítja azokat. A közgyűlés hatáskörébe tartozik az elnökség megválasztása, az alapszabály módosítása, az évi számadás megvizsgálása. A közgyűlés veszélyességi táblázatot állapít meg első ízben legfeljebb 2, azután legalább 5-5 évre, de a felállításával az elnökséget is megbízhatja, a felállításához és módosításához a birodalmi hivatal jóváhagyása szükséges és ez állítja fel vagy módosítja, ha a szervezetet elmulasztaná. Az üzemek beosztandók ezen fokozatokba és pedig a fokozat érvényessége idejére. Ha a szervezetet szekciókra osztják, az alapszabály kimondhatja, hogy a kártalanítás $\frac{2}{4}$ összegét a szekciók viselik. Az egyes szervezeteket megállapodhatnak egymással, hogy a kártalanítási költségeket egészben vagy részben közösen viselik, de ehhez a birodalmi hivatal jóváhagyása szükséges. A járulékok a biztosítottak fizetése és a veszélyességi fokozat alapján számíttatnak ki, de oly üzemek, melyek állandóan csak 5 biztosítottat foglalkoztatnak, általánnyal terhelhetők meg.

Az egyes szervezeteken belül fiók-intézetek (Zweiganstalt) állíthatók fel, és pedig nem iparszerű építkezéseknél, lovak és közlekedési eszközök nem ipari célra tartásánál az építkezők és tulajdonosok részére. Az építkezési fiók-intézetek a 6 munkanapnál továbbtartó építkezéseknél alkalmazottakat a vállalkozó költségére fix biztosítási díj ellenében biztosítja, a rövidebb idejű építkezéseknél alkalmazottakat pedig a községek terhére. A hűtőszállítási eszközök tulajdonosainak alkalmazottait pedig fix díj ellenében a tulajdonos terhére.

A szakszervezetek biztosíthatják a munkaadókat az esetre is, ha a törvény értelmében a baleseti kártalanításért felelősséggel tartoznának, foglalkozhatik sérültek részére munkaközvetítéssel.

A balesetek megelőzésére a szervezetek meghatározhatják, hogy a tagoknak mily berendezéseket kell eszközölniük üzemekben és mily intézkedéseket tenniük és a biztosítottaknak hogyan kell eljárniuk. Ez előírások egyes kerületekre, iparágakra és üzemnemekre szólhatnak. Az előírás-tervezet a birodalmi hivatal jóváhagyása alá esik. Az előírások tárgyalására a biztosítottak képviselői meghívandók és azoknak a tagokkal egyenlő számú szavazatuk van. A szakszervezet évente a biztosítottak képviselőinek bevonásával tárgyalja a felügyelő hivatalnokai jelentését és az eszközrendező módosításokat. A biztosítottak képviselőit a főhivatal balesetbiztosításköteles ülnökei választják (1. alább.) Az előírás megtartását a szervezetek külön felügyelőhivatalnokai útján ellenőrzik, kiknek a biztosításra különleges szabályaik vannak.

A rokkantsági biztosítást és a hozzátartozók biztosítását az u. n. rokkant biztosítási intézetek végzik. Felállításukat az egyes országok kormánya rendeli el az egész állam, vagy községek egyesülése vagy egyes községek területére, mindig a Bundesrath jóváhagyásával, esetleg maga a Bundesrath állítja fel. Tagjai az intézetnek mindazok, akik biztosításkötelesek és az illető ország területén laknak vagy foglalkoztatva vannak, ha nincsenek külön intézetekben biztosítva. Az intézet választmánya állapítja meg az alapszabályokat, melyek megállapítják a munkaadók és biztosítottak képviselőinek számát az elnökségben, mely tárgyaknál szükséges e képviselők közreműködése a tanácskozás és határozat-

hozatalnál, a választmány tagjai számát, jogait, kötelességeit, az alapszabálymódosítást, évi számadás felállításának módját stb. Az alapszabály a birodalmi és illetve az országos biztosítóhivatal jóváhagyása alá esik. Az elnökség hivatalnok tagjait a községek egyesülése illetve a legfőbb közigazgatási hatóság nevezi ki. Határozathozatalnál a nem hivatalnok tagoknak többségben kell lenniük. A választmány fele részben munkaadókból, fele részben biztosítottak képviselőiből áll (legalább 10 tagja van). A tagokat a biztosítóhivatal ülnökei, külön a munkaadók és külön a biztosítottak választják. A biztosító intézetek járulékaiknak fele közös vagyontukat képezi. Közös terhek a rokkantsági nyugdíjak alapösszege és ezek gyermekszám szerinti pótlékai, az aggkori, özvegyi nyugdíjak árvatartás özvegyi és árvavégkielégítés, a járadékkikérítések, a katonai szolgálati idő és betegség ideje, amennyiben a nyugdíj kiszámításánál tekintetbe jön, illetve az az összeg, a mellyel ennek folytatán a járadékot emeli.

A biztosítási hatóságok három fokúak. A biztosítási hivatalok, melyek az alsófokú közigazgatási hatóság mellett állítatnak fel és elnökük e hatóság vezetője. E mellett egy hivatalnok tagjuk lehet és ezenfelül a munkaadók és biztosítottak közül választott ülnökökből állanak. Ez ülnököket azon betegpénztárak elnökségei választják, melyeknek legalább a hatóság területén 50 tagjuk van (és pedig a munkaadó és biztosított tagok külön-külön választanak.) Az ülnökök felének legalább balesetbiztosításban is érdekeltnek kell lennie. A hivatalnál alakítandó egy vagy több ítélő- és határozó-tanács, mely az elnökből és egy-egy munkaadó és biztosított ülnökből áll (Spruch- és Beschlussausschuss) Előbbi általában a kedvezményjogosultság, stb. kérdéseiben határoz az igényjogosult és a pénztár között, utóbbi igazgatási, ellenőrzési kérdésekben a pénztár belügyeiben, a pénztár és munkaadó közötti kérdésekben.

A főhivatalok magasabb fokú közigazgatási hatóság mellett állíthatók fel, de mint önálló hatóságok is; felállíthatók vállalati pénztárak felett is. Az igazgatón kívül legalább egy tagja van, és ezen felül ülnökökből áll, kiknek felerészét a munkaadók, felerészét a biztosítottak képviselőire választják. A munkaadó ülnökök felerészét a biztosítóhivatal választmányának munkaadó tagjai, felerészét a mezőgazdasági szakszervezet és a szakszervezetek által megbízott szervezet vagy azok végrehajtóhatósága választja. A biztosítottak ülnökeit a biztosítóhivatalok biztosított ülnökei. Ezeknél is két tanács van, az az összetételük, mint a biztosító hivataloknál.

A legfőbb hatóság a birodalmi hivatal, a legfőbb ítélkező, felügyelő és határozó hatóság. Állandó és nem állandó tagokból áll. Elnökét a császár nevezi ki a Bundesrath javaslata alapján, az igazgatókat és tanács-elnököket szintén ő, a többi állandó tagot a kancellár. 32 nem állandó tagja van, 8-at a Bundesrath választ, ezek közül 6-nak tagjának kell lenni, 12-12 a munkaadók és biztosítottak képviselőiben választatik. A munkaadóképviselők közül 6-ot a biztosító-intézetek választmányainak munkaadó tagjai és pedig 4-et az ipari, 2-t a mezőgazdasági balesetbiztosítás köréből. A többi a szakszervezetek előjárósága és végrehajtó hatósága választja ugyanily arányban. A 12 biztosított képviselőt a főhivatal biztosított ülnökei, 4-et a mezőgazdasági balesetbiztosítás köréből. Az ítélő-tanács elnökből, egy állandó tagból, egy a Bundesrath által választott nem állandó tagból, egy munkaadóból és egy biztosítottból áll. A nagy tanács elnökből, 2 Bundesrath által választott tagból, 2 állandó tagból, 2 bíróból 2 munkaadóból és 2 biztosítottból áll.

A hivatalok feladata felügyeleten, ellenőrzésen, választások érvényessége, törvény- és alapszabály-értelmezés, járulékkötelezettség stb. kérdésein kívül főleg panaszok és az igényjogosultság kérdéseiben való határozathozatal.

A bujakóros, trachomás és elmebeteg pénztári tagok ápolásának költségei.

Írta: Dr. Halász Frigyes.

Arról, hogy a magyar munkásbiztosítás az állam részéről milyen elszomorítóan mostoha bánásmódban részesül, már sokat írtak. Az állam részéről élvezett támogatás szomorú fejezetébe tartozik mindekelőtt az, hogy az állam az országos pénztárnak az 1911. évben 1,100.000 koronát kitevő központi igazgatási költségeit az 1907: XIX. törvénycikk 115. §-a ellenére csakis *részben*, csupán 600.000 K erejéig hajlandó viselni, ide tartozik az állami alkalmazottak biztosításánál követett az az eljárással, hogy a biztosítási kötelezettség alá eső állami alkalmazottak után 3 éven át nem fizetett az állam járulékot, ami által milliókra menő bevételről fosztotta meg a pénztárt; ide tartozik az is, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal törvénymagyarázata a 7 napos járulékszedésnek 1908 augusztus 1-étől 1910 január 1-éig való megakasztásával mintegy 8 millió korona bevételről fosztotta meg az országos pénztárt. S ebbe a szomorú fejezetbe tartozik a bujakóros, trachomás és elmebeteg pénztári tagok ápolási költségeinek ügye is, amelynél ismét évenként százezerekre menő összegektől esik el a pénztár az állam jóvoltából.

Az 1898: XXI. t.-c. a szegény bujakórosok, trachomás- és elmebetegek ápolási költségeinek viselését állami feladatá tette s kimondotta 9. §-ában, hogy a kórházban és gyógyintézetben, vagy hatósági megbízásból házilag ápolat szegény bujakóros-, trachomás- és elmebetegek ápolási költségét az államkincstár viseli még akkor is, ha az illető beteg valamely betegsegélyző pénztár tagja. Ezt a rendelkezést az 1907: XIX. t.-c. 206. §-a kifejezetten fentartotta. A kórházban ápolat bujakóros stb. pénztári tagokra nézve az id. törvény 9. §-a végre is hajtott, mert ezeknek ápolási költségeit az államkincstár fizeti meg a kórháznak. De teljesen végrehajthatlan maradt a törvény rendelkezése a házilag ápolandó bujakóros stb. pénztári tagokra nézve, mert a hatóságok, csakhogy megmentsék az államkincstárt a költségektől, kivétel nélkül következetesen megtagadják a pénztártól a házi ápolásra való megbízás megadását s ezzel lehetetlenné teszik a pénztárnak a házi ápolás költségeinek az államkincstártól való visszakövetelését is. Pedig tudjuk, hogy a bujakórosok nagy része keresetképes és gyakran megfelelően kezelhető házilag is; és tudjuk azt is, hogy a pénztárak igen gyakran nem tudják elhelyezni a beteget kórházban, egyrészt azért, mert nem hajlandó a beteg kórházba menni, más esetekben pedig azért, mert a kórházban helyhiány miatt fel sem veszik. Sem egyik, sem másik esetben nem adják meg a hatóságok a házi ápolásra a megbízást, pedig az esetben, ha a beteg nem akar kórházba menni, a T. 52. §-a értelmében legfeljebb a táppénz vonható meg tőle, de orvos és gyógyszerkiadásai lesznek miatta a pénztárnak, – amikor pedig helyhiány miatt nem lesz felvehető a beteg, akkor még táppénzkiadás is szakad a pénztár nyakába. S ámbár ezen esetekben nyilvánvaló, hogy a pénztár egyenesen kényszerhelyzetben van, mert egyrészt a betegeket kórházban el nem helyezheti, másrészt a házi ápolást az

1907: XIX. t.-c. 50. §-ára tekintettel tőlük meg nem tagadhatja, a hatóságok még ez esetekben is óvakodnak az elkerülhetetlen házi ápolásra a hatósági megbízást megadni, nehogy valahogyan formailag is joga támadjon a pénztárnak az 1898: XXI. t.-c. 9. §-a alapján az államkincstártól az ápolási költségeknek megtérítését követelni.

A pénztár a tarthatatlan helyzetből megkísérelte a menekvést úgy, hogy egyes felmerült esetekben a házi ápolást az 1907: XIX. t.-c. 206. §-a alapján megtagadta. A tagok a segélyigényt elutasító határozatok ellen választott bírósághoz fordulván, az I. fokú választott bíróságok egy része (Újvidék 1909 P. 8/2. Zombor 1909 P. 17/6.) azon álláspontra helyezkedett, hogy a bujakóros stb. betegeknek a pénztárral szemben segélyezési igényük nincsen, az állami munkásbiztosítási hivatal azonban kimondotta (1909. 321/2, 1910 P. 14/2.) hogy az 1898: XXI. t.-c. 9. §-a csak a pénztár és az államkincstár egymásközi elszámolására nézve irányadó szabályt tartalmaz, de nem érinti a pénztár tagjainak az 1907: XIX. t.-c. 50. §-a által részükre biztosított segélyekhez való igényjogosultságát.

Természetes, hogy ilyen körülmények között a pénztár arra törekszik, hogy a bujakóros stb. pénztári betegek lehetőleg kórházban helyeztessenek el, hogy ily módon az 1898: XXI. t.-c. 9. §-ának intenciói, melyek a bujakóros stb. betegek ápolási költségeinek az államkincstár általi viselésére irányultak, érvényesüljenek.¹⁾ De egyúttal a fenforgó tarthatatlan állapotok megszüntetése céljából kérvénnyel fordult az országos pénztár a belügyminiszterhez az iránt, hogy a pénztár részére *generális hatósági megbízást* adjon a bujakóros stb. pénztári betegek házi ápolására, hogy olyan esetekben, midőn a házi ápolás indokoltnak mutatkozik vagy pedig a körülmények folytán elkerülhetetlen, (kórházi helyhiány stb.) a pénztár ezen generális hatósági megbízás alapján követelhesse a házi ápolás költségeinek az államkincstártól való megtérítését. A generális hatósági megbízás megadása iránti kérelmet a pénztár azzal indokolta, hogy az 1898: XXI. t.-c. a hatósági megbízást azért tette a házi ápolási költségek megtérítésének feltételévé, nehogy olyan esetekben is házilag ápolassanak a betegek, midőn betegségük minősége, vagy otthonuk viszonyai a sikeres házi ápolást lehetetlenné teszik, s hogy ezen sikertelen házi ápolás költségeivel az államkincstár ne terheltesse; minthogy azonban a pénztár a maga közintézeteszerű szervezetével, megbízható orvosi útján kellően tud gondoskodni arról, hogy csak indokolt esetekben történjék a bujakóros stb. betegeknek ápolása házilag, itt az esetről-esetre való megbízás kikérését feleslegesnek tartja s a generális megbízással véli azt helyettesíthetőnek. Az ezzel szemben való összes aggályok eloszlatása céljából arra is késznek nyilatkozik az országos pénztár, hogy csupán oly esetekben kérje a házi ápolás költségének az államkincstártól való megtérítését, midőn a kórházaknak nyilatkozatával, – amelyek kiadásának elrendelését a belügyminisztertől egyúttal kérelmezi – tudja igazolni, hogy a betegnek kórházi elhelyezését megkísérelte, de az helyhiány miatt lehetetlen volt. Közel két esztendeje, hogy az országos pénztár ezen kérvényét a belügyminiszterhez benyújtotta, azonban arra válasz még nem érkezett. Tudjuk, hogy a pénzügyminiszter évről-évre panaszodik az országos betegápolási alapról és az államkincstártól megtérítendő ápo-

¹⁾ A Salvarsannal való kezelés, ha kórházban történik, természetesen, szintén az állam költségére volna eszközöndő; a kórházon kívüli Salvarsan-kezelés céljára pedig az államnak kellene a pénztárakat a szükséges anyaggal ellátnia.

lási költségek folytonos növekedése miatt, tudjuk, hogy a belügyminiszter sohasem képes az e célra rendelkezésére bocsájtott hitelből az ezen címen felmerülő költségeket fedezni, – s azt hisszük, nem tévedünk, ha itt keressük a hatóságok azon egyértelmű eljárásának okát, hogy a pénztártól a házi ápolásra való hatósági megbízást kivétel nélkül megtagadják, – de nem tudjuk belátni, hogy akkor, midőn a pénzügyminiszter oly könnyedséggel tud egy még itt sem levő ellenség fékentartására százakra menő milliókat áldozni, már köztünk dúló veszedelmes ellenségek, a bujakór, trachoma és elmebetegség megfékezésére miért nem tud az állam törvényeinek is megfelelőleg fedezetet teremteni. A magyar állam törvényhozása kimondotta, hogy ezen betegségekkel járó ápolási költségek az állampolgárok összességének adóiból fedezendőek, – nem szabad tehát az iparos és kereskedő osztály és ezek munkásainak külön megterheléséből fentartott pénztárakra tolni ezen költségeket.

A kérdések ilyenén állása mellett hozta meg az országos pénztár elnöksége azon határozatát, hogy „a kórházban ápolott bujakóros, trachomas és elmebeteg pénztári tagok hozzátartozóinak a T. 59. §. 3. bekezdésében megjelölt féltáppénz kifizetendő, s ezen féltáppénznek az államkincstárból való megtérítése nem követelhető.”²

Sokak előtt érthetetlennek fog látszani az országos pénztár elnökségének ezen határozatában megnyilvánuló rezignáció. Mi azt hisszük, hogy az esetben, ha a féltáppénznek az államkincstártól való követelése, s e követelésnek az eddigi rendszer folytán várható elutasítása nem veszélyeztetné a bujakóros stb. pénztári tagok hozzátartozóinak féltáppénzre való jövőbeni igényét, – s hogy akkor, ha az országos pénztár a féltáppénznek, s egyáltalán a bujakóros stb. pénztári tagoknak ápolási költségeit a közigazgatási bíróság útján is követelhetné a m. kir. belügyminisztertől, – akkor a féltáppénzre vonatkozó határozatból az a rezignációra valló rész kimaradt volna.

A munkásbiztosítási törvény novellájában *okvetlenül teljes határozottsággal biztosítandó az országos pénztár részére a jog, hogy a házilag ápolott bujakóros stb. pénztári tagok ápolásának költségeit (a táppénzt is) követelhesse az államkincstártól akkor is, ha a házi ápolásra külön hatósági megbízást nem kapott s határozottan biztosítandó az a jog is, hogy panaszszótléshessen a közigazgatási bírósághoz a belügyminiszternek az 1898: XXI. t.-c. 9. §-ában említett ápolási költségek megtérítésére vonatkozó intézkedései ellen.*

Az 1898: XXI. t.-c. 13. §-a a 9. §-ra való hivatkozásával már ma is megadni látszik a közigazgatási bírósághoz való panaszjogot, tényleg azonban mégis kizárja azt azzal, hogy a szakasz végén csak a közigazgatási bizottság határozata ellen engedi meg a közigazgatási bírósághoz való felebbezést. Már pedig lehetetlen, hogy ilyen nagyszabású vagyoni természetű vitás ügyekben első és végső fórum az intézkedő közigazgatási hatóság, a miniszter legyen.

A munkanélküliség.

A munkanélküliség elleni biztosítás egész kérdését tömrör mondatokban, úgyszólván teljesen kimeríti az a kis elaboratum, amely a német városok kongresszusának tagjai részére készült. Ez a kérdés egyre aktuálisabb és nálunk is sokat kezdenek róla beszélni.

Ezért a kérdés rövid, de kimerítő ismertetése végett nem tartjuk fölöslegesnek olvasóinknak bemutatni a német elaboratumot, amelynek majdnem szószerinti szövege a következő:

1. A saját hibájukon kívül munka nélkül állók nyomora iránt érzett erős emberi részvételtől indítva, sok város intézősége igyekezett már jó idő óta segíteni ezeken az embereken, de igyekezetük eredménye nagyon szerény volt. Ennélfogva a teljes terjedelmű munkanélküli biztosítás utáni vágy egyre inkább érvényesül és a városok intézősége annál inkább alkalmoszerűnek látja a kérdéssel való foglalkozást, mert újabban a bajor és badeni kormányzat kísérletet tett arra, hogy a munkanélküli biztosítás szervezését a városok hatáskörébe utalja.

2. A vizsgálódások legalkalmasabb kiindulási pontja a munkanélküliség következménye elleni külföldi és németországi biztosításról szóló az az emlékirat, amelyet a képviselőház kezdeményezésére a császári statisztikai hivatal munkásstatisztikai osztálya (Dr. Leo miniszteri tanácsos) adott ki. (1906.)

3. Amennyire az eddigi tapasztalatok és kutatások terjednek, megállapítható, hogy a munkanélküliség oka és terjedelme, valamint a biztosítási igény is nagyban különbözik az egyes iparágakban. Az egyik legnagyobb különbséget az okozza, hogy a saison-foglalkozásokban, mint mezőgazdaságban, belhajtásban és építészetben, valamint ennek mellégágaiban a munka minden esztendőben, és pedig nagy évi átlagban meghatározható számú napokon keresztül klimatikus okokból bizonyosan szünetel, míg egyéb foglalkozási ágakban a munkanélküliséget üzleti pangás, üzemváltoztatás, az üzem túlnépesedése és egyéb bizonytalan okok idézik elő. Egészen sajátos alakulat továbbá az úgynevezett alkalmi munkások munkanélkülisége. A biztosítási igény azért is teljesen különböző az egyes foglalkozásokban, mert a mellékkereset és mellékfoglalkozás lehetősége rendkívüli módon eltérő. A gondos megkülönböztetés és az egyes foglalkozási ágak sajátos viszonyaihoz alkalmazott különböző eljárás a különböző esetekben és ilyen egyes esetekben ajánlatos és alkalmas biztosítási módozatok kidolgozása annál inkább szükséges, mivel egységes biztosítás ezidőszerint már csak azért is kizártnak látszik, mert egységes munkaalkalom-kimutatás nincsen és belátható időben valószínűleg nem is lesz.

4. A munkanélküli biztosítás szervezésének fundamentális kérdése az, vajjon alkalmaztassék-e állami kényszer és milyen terjedelemben. E részben tekintetbe keil venni, hogy Németországban e téren az állami kényszer megszokottabb, mint egyéb országokban, melyekben a munkásbiztosítás önkéntességen alapszik. Mérvadó egyének azon a véleményen vannak, hogy jelentős eredmény csak a kényszerűség által érhető el. Tapasztalataink alapján mi is megerősíthetjük, hogy az önkéntes biztosítás eddigi kísérletei, az u. n. genti és kölni rendszerek épen ott segítettek legkevesebbet, ahol köztudomás szerint legnagyobb szükség van a segítségre, t. i. az építkezési és alkalmi munkásoknál. Ez a jelenség egyúttal azt is bizonyítja, hogy a kényszer kérdését nem lehet egységesen alkalmazni, hanem vizsgálni kell az egyes foglalkozásokat, vajjon a biztosítási igény nagyságára való tekintettel szükséges és lehetséges-e bennük a biztosítási kényszer, ami mellett tekintetbe veendő az egyes ágakban előnyöket nyújtó takarékkényszer is.

5. További fontos kérdés, a legközelebbi érdekeltek, t. i. a munkások és munkaadók járulékának kérdése, amelyet szintén csak az egyes iparágak szerint lehet eredményesen megvizsgálni és eldönteni. Nagy

²) L. Ipari Jogvédelem 1, szám 8. oldal 2. hasáb.

szerepet játszik itt az iparág helyzete és teljesítőképessége, versenybírása a külfölddel szemben, az iparágban való munkanélküliség oka és a bérek nagysága, amely sok iparágban ma tarifaszereződés által van szabályozva.

6. Még nehezebb kérdés, amelynek nagy elvi és gyakorlati jelentősége van és amelyet ennek dacára többnyire nagyon könnyen vesznek: a közpénztárból való pótlás kérdése. Ezt se lehet megnyugtató módon eldönteni az egyes iparágak sajátos viszonyainak mérlegelése nélkül. Nem lehet pl. megindokolni, miért kapjon közsegélyt az, akinek munkanélküliségét klímatis viszonyok okozzák.

7. További megfontolás, hogy minden munkanélküli biztosítás alapja: a jól rendezett munkakimutatás a szakképzett munkásoknál csak szakma szerint szervezhető.

8. Ha tehát úgy a munkanélküliség oka, mint a biztosítási igény az egyes szakmákban különböző és a biztosítási kényszernek, a járulékok elosztásának, a községi hozzájárulásnak és munkakimutatásnak alapvető kérdései is csak az egyes szakmák követelményei szerint döntendők el, úgy észszerű biztosítás csak a szakmák beható vizsgálata alapján érhető el. Ezt pedig nem eszközölhetik egyedül a városok – mindössze 181 olyan, amelynek 25.000-nél több lakosa van, – hanem csak egységesen a birodalmi vagy tartományi kormányzatok. A kérdésnek átutalása a városokhoz tehát nem egyéb, mint a tulajdonképpen felelős fórumoknak, a kormányzatnak és parlamentnek kibúvása e felelőség alól. Minden városi kormányzatnak, még azoknak is, akik eddig saját elhatározásukból valamilyen formáját megvalósították a munkanélküli biztosításnak, valamint az észszerű munkásbiztosítás minden igaz barátjának tiltakoznia kell a felelős fórumoknak e lerázást kísérlete ellen és követelni tőlük, hogy haladéktalanul foganatosítsák a szükséges vizsgálatokat. Amennyiben a városi kormányzatok ebben segítségükre lehetnek, szívesen jelentik be ebbeli készségüket, Hogy e tekintetben első sorban az építkezési szakma munkáinak viszonyai jönnek figyelembe, az a 4. pont alatt kifejtettekből következik. Ennek vizsgálatánál mérlegelni kell azt is, vajjon különös helyi viszonyok között gyors segítség nyújtása érdekében nem kellene-e még a többi kérdések eldöntése előtt birodalmi vagy tartományi törvényhozás útján kötelező munkanélküli biztosítást létesíteni az építkezési munkások részébe.

Szociálpolitika.

A nagy per.

Az egész világ gazdasági életének idegzetét érintette az északamerikai Unió kormányának kérése a trentoni szövetségi bírósághoz, amelytől az acél-truszt feloszlását kéri.

A peres eljárás már meg is kezdődött. Túlságos fokú izgalmat az eljárás kezdete azonban azért nem okozott, mert általános a meggyőződés, hogy ez a per több évig, talán egy évtizedig is el fog tartani. Ennyi idő pedig éppen elegendő arra, hogy a közvélemény más irányt vegyen. Egyszer már láttuk ennek a trusztellenes közvéleménynek a megfordulását Roosewelt idejében, aki kénytelen volt abbahagyni a nagy erővel megindult küzdelmet, mert megdöbbentő gazdasági depresszió támadt a nyomán. Most azonban a közvélemény újból a trusztök kiirtását követeli és Taft kormánya a közeledő választások előtt tanácsosnak látja, hogy engedelmessédjék a közóhajtásnak.

A per anyaga óriási lesz. Százon felül van azoknak a hatalmas vállalatoknak a száma, amelyeket az acél-truszt magába olvasztott. Némelyiknek a szerződése ezer oldalra rúg, a leltárak pedig egész kocsi-rakományok. E hatalmas anyagnak a legkimerítőbb módon való tárgyalására gondja lesz azoknak az ügyvédeknek, akiket az Unió legjelesebb jogászai elméi közül gyűjtött össze az acél-truszt érdekei védelmére.

Kisebbségi arányokhoz szokott európai szemnek gigásziaknak látszanak azok a gazdasági érdekek, amelyek az acél-trusztben megtestesítve vannak. 127 kohót, 254 olvasztóművet, 24 öntödét, 19 épület-acélgyárat és számtalan egyéb üzemet tart birtokában. Saját vasutai és teherhajózárai vannak. Kőszén- és ércelepei a 600.000 acret meghaladják. A truszt alapítókéje 4 ezer millió koronánál nagyobb, bruttó bevétele pedig több, mint a Német Birodalom és Oroszország állami bevétele együttvéve. Az Unió nyersvasának 45%-át és sinterm ékeinek 75%-át ez a truszt produkálja és mint ilyen a legmonstrózusabb tőkefelhalmozás mindazok között, amiket a modern kapitalizmus létrehozott.

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy, ha pánikot nem is idézett elő az acél-truszt perének a megindulása, de meglehetősen kedvetlenséget okozott az Unió gazdasági életében. Már is mutatkoznak jelek arra, hogy az amerikai tőke kezd ismét tartózkodó lenni az otthoni piacon és igyekszik a pénzt inkább Európában elhelyezni.

Szociálpolitikai törvényjavaslatok Franciaországban. A „Le parlement et l'opinion» című folyóirat közlése a képviselőház munkaügyi bizottságát foglalkoztató javaslatok jegyzékét. Első ezek között a munkaidő szabályozásáról szóló. Az 1900. évi törvény, amelynek eleinte heves ellenzői voltak, egy csomó iparágban 10 órai munkaidőt szab meg. Az idők folyamán e törvénynek oly jó hatását tapasztalták, hogy most az egész iparra ki akarják terjeszteni rendelkezését. Másik igen nagy fontosságú javaslat a munkaviszályok elintézésére létesítendő választott bíróságokról szóló, amely az angol vasutas-sztrájk hatása alatt készült. A bizottság legközelebbi feladatai között van továbbá az otthonmunka szabályozása és a kollektív munka-normaszereződésről szóló törvényjavaslat megalkotása, végül pedig megoldása annak a kérdésnek, minő jogi formát nyerjen az az intézmény, amely szerint a munkás a vállalat nyereségének részesévé, tehát a tiszta bérszerződés alanyából részesedő társ szerződésének alanyává válik.

A munkás pszichéje mind jobban foglalkoztatja a szociálpolitikusokat és mindazokat, akiket a munkáskérdés érdekel. Természetes következménye ez annak a megismerésnek, hogy nem csupán a gazdasági és társadalmi helyzet formálja a pszichét, hanem megfordítva a pszichikai tényezőknek is nagy szerepük van valamely osztály életében és így ezekkel a tényezőkkel is számolni kell annak, akit valamely osztály magatartása érdekel, mint például a munkáltatókat vagy akár magát az államot a munkások magatartása. Valószínűleg ez indította a vesztfáliai iparkamarát, midőn tagjaihoz egy 22 pontot felölelő kérdőívet küldött szét, hogy a kérdésekre nyerendő válaszokból adatokat gyűjtsön a szociálpolitika terén folyó pszichofizikai kutatáshoz. A kérdések azonban, melyekből néhányat leközöl a *Sociale Praxis*, nagyon is egyoldalúak és úgy szólván nem is kérdések. Mert mit kell azt kérdezni, hogy pl. törekszenek-e a munkások munkateljesítményüket leszorítani? vagy tapasztalható e szimulálás a betegségyező pénztárak kárára? és hasonló ilyeneket.

Az ilyesmi inkább csak játék, mint komoly adatgyűjtés, egyszerűen azért, mert a felelet az általános emberi psziché szerint az ilyen kérdésekre már eleve adva van.

A szakegylet felelős a kollektív szerződés megszégéből eredő károkért, föltéve, hogy a kollektív szerződés vele kötött meg és néki is része van annak megszégében. Ezt az elvet konkrét esetben kimondotta a kölni országos főtörvényszék, amely egy famunkavállalkozónak a keresztény famunkászövetség ellen támasztott kártérítési igénye föltt ítélezett. A kimondott elvi jelentőségű határozatnak azonban az adott esetben nem volt következménye, mert a felperest azért más okokból elutasította a főtörvényszék. Kár, hogy a Reichsgericht véleményét nem sikerült kieszközölnie a felperesnek, aki ugyan felülvizsgálattal élt, de a Reichsgericht azt jogi okokból érdemi elintézés nélkül visszautasította.

Szociális nevelőiskola asszonyok és leányok részére létesült Bécsben a döblingi Gottage-Lyceum-mal kapcsolatban. Az iskola célja, hogy a szükséges tudást megadja azoknak a nőknek, akik önkéntesen vagy hivatáskép a szociális munkának akarják magukat szentelni. A tanfolyam teoretikus és praktikus részre oszlik. Az előbbi felöleli a nemzetgazdaságtant, hygienét, jogot, szegényellátást és gyermekvédelmet, nevelést és technikai háztartást. Ezekhez járul kiegészítésül a jóléti intézmények helyszínen való tanulmányozása. A praktikumba való bevezetésül szolgál: gyermekkertekben, háztartási iskolákban, csecsemőóvókban, betegápolásban való segédkezés és hasonló egeyek.

A kisember háztartása és a drágaság.

A frankfurti „Sociale Museum” számításokat eszközölt annak a kimutatására, hogy az utóbbi esztendő drágulása mennyivel terhelte meg a kisexistenciák háztartását. Megállapította, hogy egy három tagból álló 1088 márka jövedelmű levélhordó-osalád háztartása 5.45%-kal drágább, ugyanilyen nagyságú 1543 M. jövedelmű kőműves-családé 7.94%-kal, két felnőttől és négy gyermekből álló 2418 M. jövedelmű felvigyázó családé 4.26%-kal. A hús fogyasztás változásai szerint változó adatok szerint a kisexistenciák háztartás-szükségleteinek egy évi drágulása átlagszámban 5-6%-ot tesz ki Frankfurtban. Nálunk senki se csinált ilyen számításokat, de valószínű, hogy valamivel több jönne ki, mint a Frankfurtban eszközölt számítások alapján.

A Namara-per. Kaliforniában Los Angeles városban az ottani Times palotája légebe repült és 20 ember életét veszítette. A megindult nyomozat megállapította, jobban mondva, megállapíthatónak véli, hogy a katasztrófa szakegyleti összeesküvés műve volt. Az összeesküvés feje a vád szerint Mc. Namara, a vasutasok szakegyletének titkára volt, tagjai pedig: Mc. Namara fivére és egy Mc. Manigal nevű egyén. Ez az utóbbi beismerésben van és koronatanú a Namarák ellen. Ez a per óriási hullámokat ver az amerikai munkásság körében. Annyira meg vannak győződve Mc. Namara ártatlanságáról, hogy őt újból titkáruvá választotta a szervezete és ügyét az egész szervezett munkásság és a szocialista párt magáévá tette. Mindenféle gyűjtések folynak a per költségeire, sőt a szokásos „munkanap-parádék”-at is elhagyták az idén, hogy ezek költségeit is a Namara-per támogatására fordítsák.

A csekély jövedelmű családok létfontosságú költségeiről érdekes statisztikai dolgozat jelent meg Németországban. A birodalmi statisztikai hivatal, a városi statisztikai hivatalok útján, 4136 családnak osztott ki hetenkint beszolgáltatandó háztartási könyvet, amelyekbe az illetők (túlnyomóan tanítók és postatisztek) beírták összes bevételeiket és kiadásait. A kiosztott háztartási könyveket azonban csak 852 család vezette rendszeresen 12 hónapon át, úgy, hogy csak ez került feldolgozásra. E 852 kiválasztott család bevételeinek 82.4%-a a férj főfoglalkozása keresetéből, 2.3%-a mellékfoglalkozásból került elő; 278 esetben a feleség keresete 2.7%-al és 112 esetben a gyermekek keresete 1.7%-al járult az apa keresetéhez.

A kiskeresetű családok összes jövedelmük felét, pontosan 45.5%-át, *élelmiszerekre* kénytelenek költeni, vagyis az összes jövedelem minél nagyobb részét emészti föl a táplálkozás költsége: annál kisebb a jövedelem, mint ezt a törvényt Ernst Engel felállította a jövedelem mértékéül.

A lakás- és háztartás költségeire 18% és világitással-fűtéssel együtt 22%.; *ruházódásra*, fehérneműre és tisztálkodásra 1.2.6%, vagyis e három csoportra az összes jövedelem 80.2%-a esett, míg egyéb nélkülözhetetlen életszükséglet fedezésére nem maradt több a jövedelem 19.8%-ánál, egy ötödénél.

Érthető, ha a statisztikailag megfigyelt 852 családnak fele: vagyis 439, feltűnő deficittel zárta le az évet; volt ugyanis a 852 család összes évi jövedelme 1,867.652 márka, összes kiadásai pedig 1,903.386 márka.

Rácz Gy.

A kollektív szerződések nagymérvű emelkedését mutatja ki a német hivatalos statisztika. 1909-ben még csak 2090 kollektív szerződést kötöttek 24.200 üzembn és 230 ezer munkást érdeklőleg. 1910-ben már 3756 volt az újonnan kötött tarifa-szerződések száma, amelyet 73.209 üzembn és majdnem % millió munkást érintőleg kötöttek. A régiekkel együtt a tavalyi év végén több mint 8000 tarifa-szerződés volt életben Németországban, amelyek 173 ezer üzemet és mintegy 1% millió munkást köteleztek. Hogy Németország e tekintetben mennyire előre van, az legjobban kitűnik pl. Franciaországgal való összehasonlításából, ha tudjuk, hogy itt 1910-ben mindössze 252 tarifa-szerződés jött létre.

A sárga szakszervezetek e hó 5-én és 6-án tartották meg értekezletüket Berlinben. *Fichtner* a munkásoknak hazafias alapon való szervezéséről szökött, és a sztrájkot és az osztályharcot „az egészséges szociális fejlődés ellen bűnnek” nevezte. Utána Loebell nyugalmazott vezérőrnagy szökött, aki iparkodott megvonni a határvonalat a nemzeti és a keresztény és a Hirsch-Duncker-féle szervezetekkel szemben. Heuer (Berlin), dr. Arendt és dr. Röchling bíró a dolgozni akarók hatályosabb védelmét sürgették. Az értekezlet Wischnöwskinek, a pékmunkások vezérének előadása fejezte be, aki a bojkott ellen kért törvényhozási intézkedéseket.

Az alkotmányos gyár. Ez a címe Heinrich Frese gyáros munkájának, melyet a neves szociológiai kiadóvállalat, (Gustav Fischer, Jena) adott ki. Frese-nek egyik régi ideálja volt egy „munkaközösség” megteremtése, azaz egy oly gyárnak a megalapítása, melyből egyaránt ki lenne zárva úgy a gyáros túlkapása, mint a munkások harca, E terv megvalósítására az első kísérletet már a múlt század nyolcvanas éveiben megtette, amely a kezdet nehézségei után csakhamar be is vált. Az alkotmányos gyár című könyvében (Die kon-

stitutionelle Fabrik) ezzel a a rendszerrel ismertet meg bennünket. A gyár fő szempontjaiként nagyon egyszerű eszközök szerepelnek: tarifa-szerződések, autonómia és a haszonban való részesedés. A könyvben egymás után felsorolva találjuk a nehézségeket és balsikereket, melyekkel Fresenek eleinte meg kellett küzdeni, de aztán részletesen vannak leírva ama nagy eredmények, mondhatnók győzelmek is, melyek a bátor vállalkozó művét koronázták. Különösen nagy jelentősége van annak az eredménynek, melyet az alkotmányos gyárban a munkaidő megrövidítése tekintetében értek. A munkaidőt ugyanis fokozatosan leszállították 8 órára, anélkül, hogy ezzel a munka eredménye is csökkent volna. Tehát Lord Brassey és Abbe úttörő tanai, akik tudvalevőleg először állították, hogy a rövidülő munkaidővel arányosan intenzívebbé válik a munka, újabb igazolásra találnak Frese gyárára. Ugyancsak nem csekély jelentősége van a haszonban való részesedésnek sem. A megmaradó nyereségnek egy bizonyos része a munkások és hivatalnokok között szétosztásra kerül, ez az összeg a béreknek néha 3–24 százalékát teszi ki. A munkások önrendelkezési joga a gyár által főtartott úgynevezett jóléti intézményekben megakadályozza a feudális-patriarchális viszonyok keletkezését. Frese az ő rendszerét melegen ajánlja kartársai figyelmébe.

Ne igyunk sört! Mikor a német kormány a sörre kivetett adót felemelte, egész Németországon végig zúgott a „kevesebb sört” jelszava, és a német fogj „|sztók kitűnő szervezése folytán az állam söradójából származó jövedelme nemhogy emelkedett volna, hanem tekintélyesen megcsökkent. Most, hogy a sörkartell – mert ilyen is van – minden elfogadható indok nélkül felemelte a sör árát – nem marad más hátra, mint a német közönség példáját utánozva, korlátoznunk a sörfogyasztást. Ha a magyar fogyasztó közönség szervezve volna – és reméljük nemsokára szervezve lesz – Aönnyü szerrel vissza lehetne verni a fogyasztó zsebe ellen irányuló ilyen gálád kis támadásokat. A munkások már kiadták nálunk a fenti jelszót, és reméljük, hogy ezúttal a mi körünkben is kellő visszhangra fog e jelszó találni. Ez annál indokoltabb lenne, mert a sör sokkal egészségtelebber, mint a borital, és pontos orvosi vizsgálatok szerint nem egy betegségnek kórokozója. (A rezdai egészségügyi kiállítás e tekintetben meglepő dokumentumokat nyújtott.) A mozgalom terjedéséről referálni fogunk olvasóinknak.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető : **dr. Halász Frigyes,**
betegségélyező és balesetbiztosítási fő-pénztár
s. titkára.

Az országos pénztár 1910. évi jelentése és évkönyve.

E kettős címet kellett adnunk jelen ismertető sorainknak, mert az országos pénztár igazgatósága elhatározta, hogy azt, amit az 1908. és 1909. években az évről való beszámolóként egy kötetben, egy évi jelentés alakjában adott közre, ezentúl kettéválasztva fogja közzétenni. Az egyik rész, a tulajdonképeni *évi jelentés* csupán azt fogja tartalmazni, ami elkerülhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a közgyűlés a maga határozatait meghozhassa. Tehát: szorosan az igazgatóság elmúlt évi működésének ismertetését, az elmúlt év vagyoni eredményeit, a következő év költségelőirányzatát, to-

vábbá a közgyűlés elé terjesztett határozati javaslatok indokolását. Ellenben mindaz, ami a közgyűlés működéséhez nem szükséges, tehát az egész statisztikai anyag, a munkásbiztosítási joggyakorlat ismertetése, s a pénztár működésének körébe vágó esetleges tanulmány szerű ismertetések, amelyek mint értékes adatok, nem épen a közgyűlés, hanem a munkásbiztosítás egész működésének érdekét szolgálják, külön *évkönyvben* fognak összefoglaltni. A kettéválasztás célja főleg az, hogy a közgyűlés tagjainak a közgyűlési anyag könnyebb áttekinthetését, annak pontosabb áttanulmányozását lehetővé tegye.

Az országos pénztár igazgatóságának f. hó 16., 17-én tartott ülése elé még egységes kötetbe foglalva terjesztett az 1910. évi beszámoló, s az igazgatóság rendelte el az anyagnak fentiek szerinti kettéválasztását. A kettéválasztás keresztülvitelét pedig az elnökségre bízta. Az országos pénztár 1910. évi működését részletesen az évi jelentés és az évkönyv megjelenése után fogjuk ismertetni. Jelenleg csupán az 1910. évek fő számbeli eredményeit kívánjuk feltárni az igazgatóság elé terjesztett anyag alapján.

A betegség esetére biztosított tagok létszáma az 1909. évbéli 915.742 tagról 1910-ben 1,007.586-ra emelkedett. Az emelkedés 10%. A baleset ellenére biztosítottak átlagos létszáma az 1910. évben 732.320-at tett ki, ami az 1909. évi 631.625-ös átlagos létszámmal szemben 15.9%-os létszámszaporulatot jelent.

Az országos pénztár *helyi szerveinek* 1910. évi összes jövedelmei 22,591.594 koronát, összes költségei 22,849.652 koronát tettek ki, a *helyi szervek 1910. évi kezelési eredménye tehát 258.058 korona hiányt tüntet fel.* Az országos pénztár központi igazgatása 1910-ben *összesen 847.082 koronába került.* Az országos pénztár egészének (tehát helyi szerveknek és központnak együttesen) az 1910. évi zárszámadása *740.538 K hiánnyal zárul.* A különbség, mely a helyi szervek kezelési eredményében feltüntetett hiány és az országos pénztár egészének kezelési eredményében kimutatott hiány között mutatkozik, onnan ered, hogy a helyi szervek feleslegeinek csak %-a illeti az országos pénztárt, s hogy a központi igazgatás költségeiből az állam által nem vállalt költségek 252.342 koronával emelik a hiány összegét. Az 1909. év végéről áthozott hiánnyal együtt az 1910. év végén az országos pénztár összekelési hiánya 1,289.542 korona.

Az 1912. évi előirányzatok a 7 napos járulékszedés folytán már kedvező képet mutatnak. A helyi szervek 1912. évi várható bevételeinek összege 26,438.204 korona, várható kiadásainak összege 25,384.521 korona, – tehát a helyi szervek költségelőirányzatában 1,053.683 korona kezelési felesleg mutatkozik. Az országos pénztár központi igazgatására az 1912. évre 1,368.000 korona irányoztatik elő. Az országos pénztár *1912. évi központi összköltségelőirányzata szerint 392.925 korona kezelési felesleg várható.* Reméljük, hogy ezen évvel az országos pénztár egyszersmindenkorra megszabadul a deficit rémétől.

Az 1910. évben betegségi segélyre összesen 19,346.606 koronát, az összjövedelmek 84.5%-át fordították a helyi szervek, míg 3,503.045 koronát (15.5%) emésztettek fel a kezelési és egyéb vegyes költségek. Baleseti kártalanítás címén az 1910. év folyamán 1,479.279 koronát fizetett ki az országos pénztár: (1909-ben 876.107 koronát – az emelkedés 68.85%.) A járadékosok összlétszáma az 1910. évben 7933. Az *1910. év végén 3756 személy húzott állandó járadékot az országos pénztárból.*

Végül nem hagyhatunk említés nélkül a jelentésből egy számadatot. A betegsegélyezési járulékhátralék az 1909. évi 4,870.118 koronáról *6,101.360 koronára emelkedett.* Az országos pénztár betegs. járulékhátraléka az egész évi járulékelőírás 22,038.565 korona összegének 27.68%-a. Oly horribilis összeg ez, mely elkerülhetetlennek mutatja azt, hogy a törvény revíziója során azon *munkaadók* ellen, kiknek lelkiismeretlensége e hátralék keletkezésének egyik tényezője, Németország példája szerint büntető paragrafusok vétessenek fel a törvénybe, a *közigazgatási hatóságok* lanyhasága által okozott bajokon pedig olyképen történjék segítés, hogy az egész behajtás a pénztár hatáskörébe utaltassak, a pénztári intézmény a törvény által ruháztassák fel azon joggal, hogy saját végrehajtói útján gondoskodják a járulékok behajtásáról.

Szabad-e a pénztáraknak a pénzbeszedő eljárásért külön díjakat szedni? Az Ipari Jogvédelem 15. száma minden megjegyzés nélkül közölte az országos pénztár választát, amit az egyik kerületi pénztárnak arra a kérdésre adott, hogy jogában áll-e a ker. pénztárnak azon a címen, hogy pénzbeszedőt tart és azt küldi a munkaadókhoz a járulékok beszedése végett, a munkaadóktól minden egyes fizetési jegyzék után külön 10 fillér díjat szedni. Az országos pénztár tagadó választ adott és azt a T. 28. §-ával indokolta, mint amely taxatív felsorolja, hogy a tagoktól mily szolgáltatások követelhetők és ezek között ilyen illetékek nem szerepelnek.

Nézetünk szerint azonban a T. 28. §-a nem zárja ki ilyen kategorice a 10 filléres illeték szedését. E szerint ugyanis késedelmes fizetés esetén a közadónál szokásos késedelmi kamatok és *behajtási* illetékek követelhetők. Minthogy az országos pénztár alapszabályai 34. §-ának 2. bekezdése értelmében pedig a munkaadó külön felszólítás és kivetés nélkül is tartozik a járulékot befizetni, a 4. bekezdés szerint pedig a befizetendő járulék és a tényleg teljesített befizetés között esetleg mutatkozó különbözet legkésőbb a kivetés kézbesítését követő 8-ik napon múlhatatlanul befizetendő, a 8-ik nap elteltével a tartozás közadók módjára behajtandó hátralék (T. 46. §., alapsz. 37. §.). A közadók módjára való behajtásnak pedig a közadók kezeléséről szóló 1883. évi XLTV. t.-c. 54. §-ában meghatározott három fokozata van: u m. a megintés, a zálogolás és az árverés.

Különös akadályokba nem ütközik a pénzbeszedőnek közigazgatási végrehajtói jelleggel való felruházása, illetve az erre való meghatalmazásnak a közigazgatási hatóságtól leendő beszerzése. Ez esetben pedig minden olyan alkalommal, amikor az alapszabályokban megállapított 8 napi fizetési határidőt a munkaadó elmulasztja, a pénzbeszedőnek e 8 napon túl való eljárása már behajtási teendőnek tekinthető és minősíthető és ekkor az említett 1883. évi XLIV. t.-c. 75. §-ában előirt illetékek, illetve ez illetékek első két foka az intési és az egyszerű behajtási illetékek szedhetők és pedig az intési illeték a tartozás nagysága szerint 10 és 20 fillér a kiegyenlíteni elmulasztott fizetési jegyzék alapján, az egyszerű behajtási illeték pedig „minden adóforint után 2 krajcár”. Ez az egyszerű behajtási illeték ugyan már a végrehajtási eljárásért fizetendő illeték azonban az idézett §. 6. bekezdésének b) pontja értelmében a hátralékos akkor is tartozik ez illetéket fizetni, ha „tartozását az elrendelt zálogolás foganatosítása előtt, de a zálogolásnak a községben megkezdése után fizeti le”. Ha tehát csak egyetlenegy hátralékosnál megtörtént a zálogolás, az egyszerű behajtási illeték

ket minden hátralékos tartozik fizetni. És ezek szerint fejlődött is ki a gyakorlat az adóbeszedés és behajtás terén.

Röviden összefoglalva, ha a pénzbeszedőnek közigazgatási végrehajtói megbízatása van, ami könnyen be is szerezhető, a 8 napban megállapított fizetési határidő elmulasztásával a munkaadótól a 10, illetve 20 fillér intési díj és a mennyiben a zálogolás egy hátralékosnál már foganatosított, ami szintén nem ütközik akadályba, minden 2 korona után 4 fillér egyszerű behajtási illeték követelhető. Ezek szerint a pénzbeszedő elj. arasa után szedhető illetékek kérdése a T. 28. §-ának rendelkezéseiben belül is megoldható.

(m. m.)

Az új kereskedelemügyi miniszter és a munkásbiztosítás. A különböző érdekképviseleti testületeknek tisztelgése során alkalma volt az új kereskedelemügyi miniszternek a munkásbiztosításra vonatkozó terveiről is nyilatkozni. Kijelentette a miniszter, hogy a munkásbiztosítási törvény revízióját elő fogja venni, és a törvényt különösen 3 szempontból kívánja megváltoztatni: egyes nem elég szerencsés *elvi intézkedések* tekintetében, továbbá a kompetenciális viták megszüntetése és a járulékok behajtása körüli nehézségek megszüntetése érdekében.

Adalékok a községi alkalmazottak biztosítási kötelezettségének kérdéséhez. Az országos pénztár egy vidéki ker. pénztár kérdezősködésére úgy nyilatkozott, hogy a *községi kertész*, valamint ennek segédje, amennyiben a *községi faiskolában* vannak alkalmazva, a község közigazgatási és nem magán-gazdasági alkalmazottai, s ennél fogva a pénztárba bejelentendők. (1894: XII. 43. §. s tovább).

A *mezőőrök*, minthogy a mezőrendőrség állandó ellátása az 1894: XII. t.-c. (74. §. s tovább) értelmében eminenter községi közigazgatási feladat, szintén községi közigazgatási alkalmazottak, s így szintén bejelentendők.

A tenyészállat, illetve apaállat tartása a községre nézve szintén közigazgatási funkció (1894: XII. t.-c. 25. §.) és így az *apaállat gondozó*, szintén nem magán-gazdasági alkalmazott és így bejelentendő.

A *toronyőrök* amennyiben a község által alkalmaztatnak, mint községi rendészeti alkalmazottak, akiknek szokás szerint tűzrendészeti funkciójuk van, szintén bejelentendők.

Gyógyszerészek a gyógyszerertaxa emeléseért. A „Magyarországi Gyógyszerész Egyesület” részéről küldöttség járt a belügyminisztériumban s kérte, hogy a megváltozott körülményekre és a drágaságra tekintettel a gyógyanyagok ártételei vétessenek revízió alá és a munkadíjtelek emeltessenek. A közegészségügyi osztály vezetője Bölcs Gyula miniszteri tanácsos a küldöttségnek azt a választ adta, hogy átír az Országos Közegészségügyi Tanácshoz és véleményyt kér tőle a gyógyszerészek kívánságai tekintetében.

Egy vállalati pénztár feloszlása. A m. kii. állami munkásbiztosítási hivatal a szegedi kenderfonógyár Kornádi telepének vállalati pénztárát feloszlatta. **Törökországi és montenegrói alattvalók balesetbiztosítási kötelezettsége.** Az 1907: XIX. t.-c. 5. §-a értelmében a külföldiek balesetbiztosítási kötelezettsége tekintetében a viszonyosság az irányadó, vagyis a külföldiek általában csak az esetben esnek balesetbiztosítási kötelezettség alá, ha hazájukban a magyar állampolgárok baleset esetére ugyancsak biztosítottak. A T. 5. §-a azonban megengedi a kereskedelmi miniszternek, hogy oly államok alattvalóival

szemben, melyekben a balesetbiztosítás nincs törvényesen rendezve, a biztosítási kötelezettséget a viszonszágra való tekintet nélkül is elrendelhesse. A kereskedelemügyi miniszter ez alapon már 1908-ban kiterjesztettel a balesetbiztosítási kötelezettséget *a román, szerb és bolgár alattvalókra*. F. hó 10-én kelt 69630/VI. o. sz. rendeletével a *törökországi és montenegrói alattvalókat* is bevonta a baleset esetére való biztosítás keretébe.

Kerületi pénztár igazgatóságának fegyelmi eljárás megindítását megtagadó határozata ellen az Országos Pénztárhoz felbbezésnek van helye. Az állami munkásbiztosítási hivatal legutóbb egy kerületi pénztári tisztviselő ügyében, ki ellen a fegyelmi eljárást az igazgatóság a benyújtott panaszok dacára meg nem indította, a fegyelmi eljárást megtagadó igazgatósági határozat ellen benyújtott felszólamlás kapcsán kimondotta, hogy a fegyelmi eljárás megindítását megtagadó határozat „fegyelmi ügyben hozott olyan elsőfokú határozatnak tekintendő, mely ellen az 1907: XIX. t.-c. 130. §-a értelmében első fokban az Országos Pénztár igazgatóságához való *felebbezésnek* van helye. Az Országos Pénztár igazgatóságának módjában áll a felebbezéssel megtámadott határozatot alaki szempontból is felülbírálat tárgyává tenni *s előfordult szabálytalanság esetén azt megsemmisítve, újabb határozat hozatalát elrendelni.*” Az Országos Pénztár igazgatósága tehát nemcsak az *I. fokú fegyelmi ítéletek*, hanem a *fegyelmi eljárás megindítását megtagadó igazgatósági határozatok*, valamint egy korábbi közleményünkben közzétett állami hivatali állásfoglalás szerint (1. Ipari Jogvédelem 9. sz.) a T. 110. §-ában felsorolt felfüggesztési eseteken kívüli felfüggesztések esetén a *felfüggesztést kimondó igazgatósági határozatok* felülbírlására is hivatott.

Az Országos Színészegyesület és a munkásbiztosítás. Az Országos Színészegyesület a munkásbiztosító pénztáraknak a 2400 koronát meg nem haladó javadalmazással bíró művészi személyzetet a biztosításba bevonó eljárásával szemben követendő magatartás megállapítására f. hó 21-én rendkívüli tanácsulást tart. Ez alkalomból mai számunk „Joggyakorlat” rovatában közöljük a .közigazgatási bíróság egy ítéletét, melylyel a színészek biztosítási kötelezettségének kérdése eldöntöttnek tekinthető.

A munkaadó által eszközölt bejelentés helyességét milyen korlátok között vizsgálhatja a pénztár? Ezen fontos kérdést következőleg világította meg egy konkrét esetben az országos pénztár: A pénztárnak érdekében áll és joga van kutatás tárgyává tenni, vajjon a munkaadó és az alkalmazott között az *alkalmaztatási jogviszony tényleg fennáll-e*; vajjon a bejelentett alkalmazott *oly minőségben*, mint azt a bejelentő lap feltünteti, tényleg szolgálatában áll-e a munkaadónak. Jogában áll nyomozás tárgyává tenni azt is, hogy a bejelentett alkalmazott kap-e tényleg *annyi fizetést* a munkaadótól, mint a mily összeget a bejelentő lap megfelelő rovata tartalmaz; de *nem áll jogában kutatni azt, hogy az alkalmazott mely munkáért és milyen szolgálatokért kapja fizetését, vajjon a szolgálat fontossága, vagy a munka mennyisége indokolttá teszi-e a fizetés bevallott összegét.* A

megállapodásától függ és az ide vonatkozó megállapodás annyira személyes természetű joga az érdekelteknek, hogy abba harmadik személy bele nem avatkozhatók és megállapodásuk okait nem kutathatja.

Az O. M. B. P. igazgatósága november hó 16-17 napjain ülést tartott, mely kizárólag a december 15-17. napjain megtartandó közgyűlés előkészítésével foglalkozott. Az 1910. évi zárszámadás és az 1912. évi költségvetésen kívül a következő nevezetesebb tárgyak tüztettek a közgyűlés napirendjére: az 1910. évi közgyűlés által engedélyezett 4½ millió K kölcsönnek rendelő intézetek, gyógy- és üdülőhelyek létesítése céljából 6 millióra való emelése; egy tüdőgyógyintézet létesítése; Baldócz fürdő megvétele; 75 ágyas baleseti poliklinika létesítése; országos pénztár és budapesti ker. pénztár székházépítése.

A bérházakban használt liftek kezelői nem esnek balesetbiztosítási kötelezettség alá. Az állami munkásbiztosítási hivatal biztosítási tanácsa 17. sz. elvi határozatával ezt mondotta ki az országos pénztárnak a liftüzemeket a biztosításra kötelezett üzemek közé besorozó határozatának felülbírlásakor. S elvileg megállapította azt is, hogy az 1907: XIX. t.-c. 3. §-ának 26. pontja *csak akkor alkalmazható, ha ipar, illetve vállalkozásszerű üzembről van szó, vagyis az elemi erővel hajtott gép, vagy hatósági engedélyhez kötött gőzkazán használata ipari üzemben történik.* A hivatal ezen felfogását arra alapítja, hogy az 1907: XIX. t.-c. általában csak ipari és kereskedelmi alkalmazottakra vonatkozik és mindazokban az esetekben, midőn ezen a körön túlterjedőleg akart intézkedni, ezt kifejezetten tette meg; így pld. épen a balesetbiztosítási kötelezettség megállapításánál a 3. §. 3. pontjában a leginkább saját nyersterményeket feldolgozó gyárakra, a 4. pontban a nem iparszerűleg, hanem házilag végzett építkezésekre, a 12. pontban a gyógyszertári laboratóriumokra stb. Erre tekintettel, valamint figyelemmel arra a jogelvre, hogy a taxatio mindig szoros értelmezést kivan vont le az állami hivatal azt a következtetést, hogy a 3. §. 26. pontjában említett üzeimeik alatt egyéb megjelölés híján csak ipari üzemek értendők.

Mi nem tudjuk osztani az állami hivatalnak a 17. sz. elvi határozatban megnyilvánuló felfogását. Midőn a T. 3. §-a felsorolja a hivatásos tűzoltóságot (11. p.), a gépkocsik kezelését (19. p.) és *felsorolja a betegápoló intézeteket is* (23. p.) és az ilyen nem ipari jellegű üzemek, illetve intézmények felsorolása után azt mondja: „végül mindazok az üzemek .... a melyek elemi erő által hajtott gépeket, vagy hatósági engedélyhez kötött gőzkazánt használnak”, akkor véleményünk szerint nem lehet a 26. pontra nézve azt a korlátozást felállítani, hogy *ez a pont viszont csak az ipari üzemekre vonatkoznék.* Ubi lex non distinguit nec nobis est distinguere. Különösen nem lehet feladata a taxióba foglaltak megszorítása a törvény végrehajtójának ott, a hol egy szociális jótéteményeket hozó törvény magyarázatáról van szó. Munkás és munkaadó érdeke egyaránt a T. 3. §. 26. pontjában megjelölt üzemek biztosítási kötelezettségének korlátozás nélküli elismerése mellett szól, s ha egyes munkaadók szabadulni óhajtanak a biztosítási kötelezettség alól, úgy ezen törekvésükkel szemben csak az ő jól felfogott érdeküket védelmezzük meg a biztosítási kötelezettség elismerésével. Fenti felfogásunk támogatására hivatkozunk a m. kir. Guriának 1911. ápr. 10-én kelt G. 42. sz. ítéletére (1. Ipari Jogvédelem 1911. évi 3. szám 8. old.), mely többek között a következőket mondja: „Az 1907: XIX. t.-c.-nek megokolásából és országgyűlési tárgyalásából, de magának a törvény megalkotta intézménynek természetes céljából is kiderül, hogy a törvényhozás szándéka az volt, hogy a betegség és baleset esetére való biztosítás kötelezettségét az alkalmazottaknak mennél nagyobb körre terjessz-

szé ki avégből, hogy egyfelől mennél többen részesüljenek a törvény nyújtotta előnyökben betegség idejében és baleset bekövetkezésekor, másfelől pedig azért, hogy a balesetére való szavatosság kérdése mennél egységesebb és mennél megnyugtatóbb megoldásra jusson. Epen azért, mind a törvényhozó szándékának, mind a biztosító intézmény jellegének és egészségügyi, társadalmi és igazságszolgáltatási céljának az 1907: XIX. t.-c. olyan magyarázata felelhet csak meg, a mely a törvény alól való kivételek eseteit a legszigorúbban értelmezi."

Reméljük, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal csakhamar alkalmat fog találni a szóban forgó kérdésnek a fenti curiai ítélet szellemének megfelelő rendezésére.

Joggyakorlat.

Biztosítási kötelezettség.

Színházak művészeti személyzete betegség- esetére való biztosítási kötelezettség alá esik. M. kir. közigazgatási bíróság 19.11 szeptember 5-én kelt 5476. sz. Ítélete. A magyar királyi közigazgatási bíróság a panasznak helyt nem ad.

Indokok: Az 1907: XIX. t.-c. 1. §-a értelmében betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek a színházaknál alkalmazottak, ha fizetésük évenként évenként 2400 koronát, illetve naponként 8 koronát meg nem halad. A jelen esetben gazolást nyert, hogy ápolta a k-i színháznál mint segédszínésznő és táncosnő évi 720 korona fizetéssel van alkalmazva, s így a fentidézett törvény értelmében biztosítási kötelezettség alá esik, miért is a panaszos pénztár az ápolat után felmerült gyógyköltség megfizetésére az ügyben eljáró hatóságok által törvénytörően köteleztetett. Az említett indokokból a bíróság a panasznak helyt nem adhatott.

*

A közigazgatási bíróságnak fenti ítélete hivatva van arra, hogy végre véget vessen minden kételynek, amely a színházak művészeti személyzetének biztosítási kötelezettsége tekintetében eddig mutatkozott. A munkásbiztosító pénztáraknak elkerülhetetlen kötelessége immár, hogy a törvényt e tekintetben is teljesen végrehajtsák. V. ö. egyébként az Ipari Jogvédelem f. évi 8. számának 7. oldalán a színházi és cirkusz személyzet biztosításáról mondottakkal.

Betegségélyezés.

Az indokoltan foganatosítható magángyógykezelés költségeinek megítélésénél figyelembe kell tartani azt, hogy a pénztár terhére foganatosítható magángyógykezelésnek a szükségesség határain belül kell maradnia.

Nem minősíthető a sürgős szükség által indokoltnak az az eljárás, hogy a beteg távolabb eső kórházat vagy gyógyintézetet keresen fel nagyobb utazási költség előidézésével, midőn közelben ugyanoly alkalmas kórház vagy gyógyintézet áll rendelkezésére.

M. kir. állami munkásbiztosító hivatalnak 1910 P. 237/7. számú ítélete.

Az állami alkalmazottakat betegség és baleset esetén megillető illetmények és ellátások tárgyában kiadott 4616/910. M. E. számú kormányrendelet visszaható erővel nem bír. M. kir. állami munkásbiztosítási hivatalnak 1911 július hó 13. napján hozott 1910. P. 301/3, sz. ítéletéből.

Ipari igazgatás.

Rovatvezető: Dr. Kemény Dezső, kamarai jegyző.

A gyáripár és az ipartestületi tagság.

– Második, befejező közlemény. –

Az idézett jogszabályokból élesen kidomborodik a kényszerszabályok elv, amelyre az ipartestületi intézmény alapítva van; mindazáltal nem lehet azt mondani, hogy a törvény az önkéntes tagságot nem ismeri. Nein szólva arról, hogy a kézműipar nagyban üzők a fentidézett törvényhely értelmében saját belátásuk szerint mentesíthetik magukat az ipartestületi tagságtól a tanonctartásról való lemondás által és viszont a valószínű önkéntes tagság is lehetővé tétetett a gyakorlatban, amennyiben a végrehajtási rendelethez csatolt ipartestületi alapszabályminta az iparával föl hagyott mesterembereknek megengedi, hogy továbbra is az ipartestület tagjai maradjanak. (5. §. „A tagság véget ér a tag halála vagy elköltözése, illetőleg üzletének megszűntetése által. Ez utóbbi esetben azonban az illető tag akarata szerint a testület tagja is maradhat.”) Minthogy ez az intézkedés a törvényt egyidejűleg kibocsájtott általános végrehajtási rendeletben foglaltatik, azt a törvény hiteles interpretációjával el kell fogadnunk, s miután máig hatályon kívül nem helyeztetett, sőt a gyakorlatban állandóan követtetett, a törvényt egyenlő érvényű szabálynak kell tekintenünk. Ha éhez azt a megfontolást fűzzük, hogy az ipartestületek aligha fogják a más helyről odaköltözött, már visszavonult mesterembereket, akik az ipartestületben közéleti tevékenységet akarnak kifejezni és önkéntes belépésre jelentkeznek, a tagságból kizárni, akkor az önkéntes tagság körét eléggé kitágítottuk. Tegyük hozzá, hogy a törvény maga sehol sem mondja ki kifejezetten, hogy a gyárosok és a nem képesítéshez kötött ipari üzők az ipartestület tagjai nem lehetnek és el kell ismernünk, hogy az önkéntes ipartestületi tagság eszméje a törvény szellemének nem idegen.

Tekintettel az idézett törvényhelyekre, a fölvetett kérdésre vonatkozólag többféle álláspont gondolható és van is; még pedig: 1. az ipartestület tagjai csakis azok lehetnek, akik a törvény erejénél fogva – ex lege – tagoknak tekintetnek, tehát a képesített ipart nagyban üző mesteremberek és a mesterséget nagyban üző és tanoncot tartó iparosok; 2. az említettek mellett az ipartestületbe önként beléphetnek – a rendeleti alapszabályminta szerinti alapszabály mellett is – a tanoncot nem tartó, de képesítéshez kötött mesterséget nagyban üző iparosok és illetőleg gyárosok; 3. az ipartestületi alapszabály kimondhatja, hogy a testületbe gyárosok megkülönböztetés nélkül és nem képesítéshez kötött ipart üzők is beléphetnek; 4. ugyanígy kereskedőkre nézve is. A magunk részéről az 1. pont alatti túlszigorú és túlmerev állásponttal szemben helyesebbnek tartjuk a 2. pont alatti, már csak azért is, mert a képesítéshez kötött ipart nagyban üző iparosoknak, illetőleg gyárosnak teljesen a tetszésére van bízva az, hogy tart-e tanoncot vagy nem. Tehát ha azt mondjuk, hogy a képesítéshez kötött ipart nagyban üző gyáros csak akkor tartozik tagja lenni az ipartestületnek, de egyúttal másképp nem is lehet tagja, mintha tanoncot tart, akkor ezzé] az ipartestületi tagság fölötti szabad elhatározást máris megadtuk az ilyen nagyiparosnak, csupán a nélkül, hogy ezt beismernők. Az a képesítéshez kötött mesterséget nagyban üző, aki az ipartestület munkás-nyilvántartási tevékenységét több száz munkása részére igénybe akarja venni, ha nem engedjük meg neki az önkéntes belépést, fogadni fog a forma kedvéért egy szál tanoncot és akkor már ex lege ipar-

testületi taggá minősül az 1. pont alatti álláspont értelmében is. A két álláspont közötti eltérés tehát nyilván csak formai és éppen azért, tekintettel arra, hogy számos esetben nyomós gazdasági érdekek szólnak a mellett, hogy a szóban forgó vállalatok az ipartestület tagjai lehessenek, tekintve azt is, hogy a törvény kifejezetten sehol sem zárja ki az önkéntes belépést: sokkal helyesebbnek tartjuk azt az értelmezést, hogy a törvénytől fogva tagságra köteles képesítéshez kötött ipart üzők mellett tagok lehetnek és önként beléphetnek az ipartestületbe azok a képesítéshez kötött ipart üzők, akiket a törvény nagyobb terjedelmű üzemekre való tekintettel az ipartestületi kényszertagság alól mentesített. S ha ezek tanoncot nem is tartanak, az ipartestület őket mint képesítéshez kötött iparral foglalkozókat nem utasíthatja vissza. Azoknak az aggályaiknak az eloszlatására pedig, akik netán az ipartestületet a nagyüzemek belépéséből származó munkatöbblettől és tehertől féltik, szolgáljon az a megfontolás, hogy az ipartestületi tagdíj nincs a törvényben fix összegben meghatározva, hanem azt a testületi alapszabály állapítván meg, igen könnyen lehet biztosítani, megfelelő elvi szempontok keresztülvitelével, az igazságos teherviselést az önként belépő nagyüzemek részéről.

Ami a 3. pont alatt fölhozott azon véleményét illeti, hogy az ipartestületbe önkéntes tagul a nem képesítéshez kötött ipart üzők és általában minden gyár és nagyüzem is beléphetnek, arra nézve tisztában vagyunk azzal, hogy ez csak megfelelő külön alapszabályi intézkedés alapján foglalhat helyet. A kérdés tehát az, vajjon alkothat-e az ipartestület olyan alapszabályt, amelyben a főnti módon valamennyi iparosra kiterjedőleg kimondja az önkéntes tagság lehetőségét? Konstatálnunk kell, hogy az ipartörvény ilyen ipartestületi alapszabály alkotását kifejezetten nem zárja ki. Ha tehát a kereskedelemügyi miniszter, mint az ipartörvény legfőbb végrehajtója és hivatott magyarázója, a gyakorlati szükség által létrehozott ilyen alapszabályt jóváhagyán, szem előtt tartva azt, hogy a képesítéshez kötött és a szabad iparok közötti megkülönböztetést a törvény itt igazában csak a tagsági kényszer szempontjából teszi: azt a magunk részéről csak helyeselni tudnók. Nem így a kereskedőkre nézve; a 4. pont alatti álláspontot, amely szerint az ipartestületi alapszabály a kereskedőkre nézve is statuálhatna önkéntes belépést, nem fogadhatjuk el. Igaz, hogy az ipartörvény terminológiájában a kereskedő mint a képesítéshez nem kötött, u. n. szabad iparosok egyik neme szerepel, s ahol a törvény „iparos”-t mond, ott rendszerint a kereskedőt is érteni kell, mert a kereskedő is „iparúzó.” Csak-hogy ez nem más, mint jogi konstrukció, amely a maga helyén beválk és alkalmazható, de amelylyel szemben a köztudatban még mindig megvan és él a megkülönböztetés az ipar, mint a javak fel- és átdolgozó gazdasági tevékenység és a kereskedelem, mint a javakat forgalomba hozó tevékenység között. És ne feledjük, hogy maga a törvény sem kerülheti el, hogy helylyel-közöl ennek a közönséges felfogásnak és szóhasználatnak ne deferáljon és ezeket a szavakat: ipar, iparos, a kereskedő fogalmával szembehelyezve, ne használja, aminek eklatáns példáját látjuk a kereskedősegédeknek az iparos-segédektől való megkülönböztetésnél. (Ipt. 92. §.: felmondás; 99. §. 4. pont: munkakönyv.) És szerintünk nem lehet kétséges, hogy az ipartestületekről szóló IV. fejezetben a törvényhozó az „ipar” szót a közönséges értelemnek megfelelően használta azon foglalkozásokra vonatkoztatva, amelyek ipartermékek előállításában s azok átdolgozásában állanak. Azonkívül a kereskedőknek a testületekbe való bevonása, illetőleg bebocsájtása mellett a gyakorlati szük-

ség sem szól, sőt annak a gyakorlatban vajmi kevés értelme volna. Mert míg a képesítéshez nem kötött egyéb iparok a bebocsájtás által azt nyerik, hogy a munkás-nyilvántartást és a munkásaik munkakönyveinek kiállítását az, ipartestület végzi, mindezek a hatósági funkciók a kereskedőknél, akiknek alkalmazottai munkakönyvvel nem bírnak, elesnek. Mi legyen tehát a célja a kereskedők önkéntes tagságának?

Összegezve a fejtegetéseinkben levont következtetéseket, álláspontunk szerint a törvény értelmében azon gyárosok, akik valamely képesítéshez kötött mesterséget üznek gyárilag (bútorgyár: asztalos mesterség; szövőgyár: takács mesterség; cipőgyár: cipész, stb.) önként beléphetnek az ipartestületbe; egyéb gyárak, mint például a vegyi gyárak, úgyszintén a képesítéshez nem kötött ipart üzők, pl. kövezők, ruggyantabélyegző-készítők, nyomdászok, pedig csak megfelelő alapszabályszerű intézkedés alapján, amelynek megalakítása és jóváhagyása ellen – nézetünk szerint – törvényes akadály nem gördíthető; végül a kereskedők tagságát az ipartestületi alapszabály nem statuálhatja.

A revizorok és a hivatás titoktartás. A német könyvszakértők és revizorok szövetsége Berlinben, a birodalmi igazságügyi hivatalhoz emlékiratot intézett, amelyben kérte a büntetőtörvénykönyv 52. §-ának a főlesküdt könyvrevizorokra való kiterjesztését. Az idézett szakasz ezidőszerint csak papoknak, ügyvédeknek és orvosoknak adja meg a jogot, hogy a hivatásuk gyakorlása közben tudomásukra jutott dolgokról a tanúskodást megtagadják; de fontos okok szólnak a mellett, hogy a hites könyvrevizorok is hasonló elbánásban részesítenek. Utóbbiak ugyanis hivatásuk gyakorlása közben az üzletemberek legintimébb titkainak birtokába jutnak és szükségkép legbensőbb betekintést nyernek az egyes üzletek szervezetebe és életébe. Az ez után szerzett ismereteik és tudomásuk el nem árulása az üzletemberre nézve sokszor legalább is oly fontossággal bírhat, mint az ügyvéd vagy orvosé, azok nyilvánosságra hozatala a bíróság előtt az üzletember hitelének csorbítása által az illető tönkretetését idézheti elő. A Hansa-Bund közlése szerint már több német kereskedelmi kamara is csatlakozott a mozgalmhoz.

Cseppfolyósított világító gáz vasúti szállítására tárgyában a kereskedelemügyi miniszter f. évi november hó 5-én 78926/111. szám alatt a következő rendeletet bocsájtotta ki: Az 1909. évi november 11-én 5592. M. E. I. szám alatt kibocsájtott vasúti üzletszabályzat („Magyarországi Rendeleték tára 1909. évfolyam 148. szám.) 2. §. (4.) bekezdésében foglaltak alapján ezennel ideiglenes jelleggel elrendelem, hogy a cseppfolyósított világító gáz a vasúti üzletszabályzat-hoz tartozó G.) melléklet I. d.) fejezetének 5. pontja alá felvétessék s ezzel kapcsolatban a cseppfolyósított világító gáz vasúti szállításának a magyarországi belforgalomban további intézkedésig ugyanazok a szabályok alkalmaztassanak, melyeket a vasúti üzletszabályzat C.) melléklete I. d.) fejezetében a cseppfolyósított szén-sav szállítására nézve tartalmaz. Ezek értelmében tehát a cseppfolyósított világító gáz szállítása csakis a szén-sav szállítására használatos, az üzletszabályzatban foglalt részletes leírás szerint készült vas- vagy acél-palackokban történhetik, amelyek használatba vételük előtt próbakép 190 atmoszférányi hidraulikus nyomásnak vetendők alá s a próba használat közben öt évenként megismételendő. A megengedett legnagyobb töltésre vonatkozó szabály szerint a cseppfolyósított világító gáznak minden kilogrammjára egy liter és 34 centiliternyi helynek (ürtartalomnak) kell jutnia.

A munkakönyvbe tehető bejegyzések. A bécsi Industrie híradása szerint egy osztrák bíróság legutóbb kimondotta, hogy az olyan bejegyzés, mint: „bére kifizetett és egészségesen elbocsáttatott”, a munkakönyvben helyet foglalhat; s hogy másfelől a munkaadó nem kötelezhető azon bejegyzés megtételére, mely szerint a munkás saját kérelmére bocsájtott el.

Osztrák-bosnyák érdekképviselői egyesület c. közleményünkre vonatkozólag a következő sorokat vettük: „Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Becses lapja november 5-i számában Osztrák-bosnyák érdekképviselői Egyesület címen megírja, hogy az osztrákok megint „jó példát mutatnak nekünk a gazdasági érdekszférájukba eső területek meghódítása körül”. Ezután a bevezetés után megemlíti a cikkíró ur, hogy megalakult az osztrák-bosnyák szövetség. Mély tisztelettel bátorodom megjegyezni, hogy a cikkíró ur téved, mert ez alkalommal nem az osztrákok mutattak nekünk, hanem ép ők követték a mi példánkat, amennyiben az *Österreichisch-Bosnisch-Herzegovinischer Interressentenverband* jóval az O. M. K. E. bosnyák-hercegovinai szakosztálya után jött létre, teljesen annak mintája és alapszabályai szerint működik. Az O. M. K. E. bosnyák szakosztálya nemcsak a magyar kereskedők érdekeit igyekszik megvédeni az annektált tartományokban, hanem az ipari érdekképviselőkkel karöltve a bosnyák ipari ügyekkel is tüzetesen foglalkozik, sőt legutóbb egy szabadalmi bíró referátuma alapján ipari jogoknak Boszniában való megvédését is tárgyalta. Azt hiszem az *Ipari Jogvédelem* ezt megnyugvással fogja tudomásul venni. Fogadja t. Szerkesztő Úr őszinte tiszteletem kifejezését és egyúttal köszönetemet a helyreigazító sorok közléseért. Budapesten, 1911 november 9-én. Dr. Balkányi Kálmán az O. M. K. E. bosnyák szakosztályának titkára.”

Ezzel kapcsolatban örömmel jelentjük, hogy az O. M. K. E. bosnyák-hercegovinai szakosztálya f. hó 9-én Fürst Bertalan elnöklete alatt ülést tartott, amelyben főképp a *bosnyák vasutak* ügyével foglalkozott. Ez alkalommal Tonelli Sándor először mutatott rá azokra az ellenmondásokra, amelyek a bosnyák vasutak ügyében tartott közös miniszteri tanácskozásokról egyrészt magyar, másrészt osztrák részről kiadott jelentések közt vannak. A szakosztály beható vita után egyhangúlag elfogadta a Balkányi Kálmán szakosztályi titkár által előterjesztett határozati javaslatot, melynek értelmében az O. M. K. E. bosnyák-hercegovinai szakosztálya mindenekelőtt a *samac-doboji* vasút kiépítését kívánja, mert ez az egyetlen megoldás, amely a magyar érdekekre nézve a jelenlegi állapotnál kedvezőbb helyzetet teremthet.

Az érdekképviselők köréből.

A tojástőzsde létesítésének előmunkálatai

serényen folynak a budapesti kereskedelmi és iparkamarában. Az értekezleteken, melyek a jövő év elején tartandó országos alakuló gyűlést készítik elő, Székács Antal kamarai tag elnököl, aki a tanácskozásokat kiváló ügybuzgalommal és tapintattal vezeti. Jelenleg a tőzsdeszokások kidolgozása van soron. Az értekezlet működését nagy mértékben előmozdítják szak tudásukkal a meghívott érdekeltek, akik közül felemlítjük: Ziegler Nándor vásárcsarnoki igazgatót, Gerlei Lajos igazgató, kamarai tagot, Lázár Pál udv. tanácsos, a Magyar élelmiszer kiviteli cégek orsz. szövetségének elnökét, Kűzler Henrik udv. tanácsos, a Magyar élelmiszerszállító r. t. vezérigazgatóját, Fischer Miksa a Tojáskereskedők egyesületének elnökét.

Vaskereskedelmi szaktanfolyam. A Magyar Vaskereskedők Országos Egyesülete a vaskereskedelmi alkalmazottak továbbképzésére szaktanfolyam létesítését tervezi. Az e tárgyban megtartott értekezlet, amelyen megjelent Gaul Károly királyi tanácsos, a Technológiai Iparmúzeum igazgatója is, megállapította a tantervet és elhatározta, hogy a tanfolyamot lehetőleg már december 1-én megnyitja.

A beszercebányai kamara legutóbbi teljes ülésének, mely Flittner Károly elnöklete alatt október 28-án tartott meg, legfontosabb tárgya volt a kamara állásfoglalása a tervbe vett vasúti személy- és árutarifa-emelés ellen. Azonkívül a teljes ülés elhatározta, hogy az új telefon-díjszabás tekintetében a vidéki díjtételek mérséklését fogja kívánni, továbbá, hogy az 1913-iki madridi nemzetközi posta-kongresszus elé azt a kívánságot terjeszti, hogy a nemzetközi forgalomban a penny-portó behozassék. Az időszaki mértékhiitelesítési átalány-díjak módosítása iránt felterjesztést tesz a kamara és készséggel támogatja a Budapesten alakítandó tojástőzsde szervezésének munkáját.

Ipari tulajdon.

Rovatvezetők: **dr. Bányász Jenő**,
a budapesti keres. iparkamara védjegy hivatalának vezetője és
dr. Klug Emil ügyvéd.

A tisztességtelen verseny ellen való védekezésről.

– Folytatás. –

Teljesen új intézkedést tartalmaz a 12. szakasz. Az üzleti életben tervszerűleg üzött *vesztegetések* ellen irányul. Nyílt sebet orvosol Németország gazdasági testén, ami érthetővé teszi azt a huza-vonát, amelylyel e kérdést kezelték. A német büntetőtörvény 331–336. §§-ai alapján készült. *Passiv és activ vesztegetéseket* különböztet meg. A megvesztegetés *kísérletét*, bizonyos összegek kilátásba helyezését is a 12. szakasz alapján 1 évig terjedhető fogházzal és 5000 M. pénzbüntetéssel sújtja.

A 13. szakasz a tisztességtelen verseny egyes eseteinek megtorlásáról intézkedik. Az 1., 3., 9. §. eseteiben, miként már fentebb is említettük a pert megindíthatja a sértett, vagyis a valósággal ellenkező kидi-csérések, hirdetési túlkapások stb. eseteiben bármely érdektárs, vagy az illető érdektársakból álló egyesületek és testületek (kereskedelmi és iparkamarák, orvos kamarák stb.). A 6., 8., 10., 11., 12. §§. megsértői ellen tiltakozó igényt, abbanhagyási pert (*actio negatoria*) enged meg. A kérelem rendszerint arra irányul, hogy a bíróság a panaszlottat a törvénybe ütköző cselekedet abbanhagyására ítélje el. Panaszos az *abbanhagyás iránti kérelemben egyúttal 5000 M.-ig terjedhető pénzbüntetés megállapítását és kérelmezheti* az esetre, ha panaszlott a törvénybe ütköző cselekményt ismételtelen elkövetne. A 13. szakasz az abbanhagyási és kártérítési pereket *egybe foglalja*. A vállalat birtokosa a fenti esetekben a versenytársnak okozott kárt az esetben is megtéríteni köteles, ha a tisztességtelen versenynek minősülő cselekményt a vállalat tulajdonosának *tudtával* valamelyik alkalmazottja vagy meghatalmazottja követte el. Ezáltal nagyobb üzemek vezetőit arra igyekszik kényszeríteni, hogy fokozott figyelemmel kísérjék az alkalmazottak cselekményeit. A 13. szakasza a tisztességtelen verseny egy leplezett

és igen veszélyes módjára is kiterjeszti figyelmét, a midőn a nyomtatvány, vagy képes ábrázolat útján a valóságnak meg nem felelő adatok hirdetéseért a *sajtó-organumokat* teszi felelőssé.

Az 1909. évi törvény eddig tárgyalt szakaszai a tisztességtelen versenynek a meg nem engedett hirdetések, valamint a saját vállalatnak más vállalattal való azonosítása; céljából elkövetett megjelenési formáit veszik fel szabályozási körükben. A törvény 14. szakasza az idegen versenytársak vállalatának, a vállalat birtokosának, vagy a tényleges üzletvezetőjének, továbbá az idegen termékek *lekicsinylése* által eszközölt reklám ellen irányul. A sértő a sértett fél kérelmére a sérelmes nyilatkozatok ismétlésétől, illetőleg amennyiben azok nyomtatvány útján tétettek, az utóbbiak továbbterjesztésétől eltiltható. Nem szükséges, hogy a vállalat üzleti forgalmát vagy hitelét hátrányosan befolyásolni alkalmas nyilatkozatokból a konkurrens javára tényleg előny származzék, elegendő annak a lehetősége, hogy ezáltal a közönség felfogásában az állítónak vagy egy harmadiknak a javára az üzleti versenyben valamely előny származhatik. Nem tartoznak e szakasz hatálya alá az oly nyilatkozatok, amelyek nem üzleti, hanem magán érdekek ellen irányulnak. (Pld. Egy orvosi szernak szaklapban, vagy nyilvános gyűlésen való kedvezőtlen elbírálása.)

Míg a 14. §. a versenyvállalat hírnevének, vagy hitelének csorbitásából származó tisztességtelen törekvéseket magánjogi szempontból tárgyalja, addig a 15. §. azok *büntetőjogi következményeivel* foglalkozik. Egy évig terjedhető fogházat és 5000 M. pénzbüntetést állapít meg. Megkívánja azonban, hogy a tett elkövetője tudomással bírjon nyilatkozatának valótlanágáról (dolus directus).

A 16. szakasz megtiltja az üzleti vállalat tulajdonosának *az őt meg nem illető névnek, cégnek, címenek, idegen üzletmegjelölésnek* a használatát. A 16. §. tiltja továbbá az *üzemberendezés* utánzását, általában oly eszközök utáncsinálását, amelyek a forgalomban való megkülönböztetésre alkalmasok és az érdekelt forgalmi körökben egy ugyanolyan, vagy rokon üzleti vállalat ismertető jelképéül tekintetnek. Ide sorolhatók *az áru jellegzetes kiállítása, azonos kiállítású hirdetések, árjegyzékek, üzleti körlevelek* stb., stb. Az 1894. évi védjegy törvény rendelkezéseit a 16. §. érintetlenül hagyja.

Befejező közlemény a következő számban.

A védjegynovella 7. §-ában körülírt két évi tilalom hivatalból vétetik figyelembe és nemcsak a törölt védjegyre, de az azzal összbnyomás szerint azonos, vagy hasonló más védjegyre is vonatkozik.

Az üzleti megnevezés kizárólagos' használati joga az arra jogosítottat csak ugyanazon árunemre illeti meg. A korábban használt üzleti megnevezés alapján azonban a későbbben, más vállalkozó javára eszközölt védjegyek törlése kérelmezhető, (vn. 4. §.)

Védjegybitorlási ügyben a kir. törvényszéknek mint felelbeszési bíróságnak ítélete ellen csakis a jogegység érdekében használható perorvoslatnak van helye.

A „**Pemete**”, amely megjelölés köhögés elleni szerek előállítására szolgál, likőr-árakra vonatkoztatva ez áru rendeltetését, vagyis azt jelzi, hogy az ezen védjeggyei ellátott likőr-áru, pemetefű felhasználásával készült és ebbeli tartalmánál fogva, köhögés elleni szerként használható.

A védjegybizonylatok jelentősége. Az a körülmény, hogy a vádlott szintén belajstromoztatta védjegyét, nem akadály a büntetőper lefolytatásának és a bűnösség megállapításánál. A kamarák *ugyanis a bemutatott védjegyeket* egy korábban belajstromozott védjegyhez való hasonlóságuk alapján nem tagadhatják meg. Ezt azért hangsúlyozzuk, mert legutóbb egy vidéki járásbíróóság vádlottat felmentette, mivel „beigazolást nyert, hogy vádlott a – kamaránál a vita tárgyává tett védjegyet szintén belajstromoztatta”. (!)

Hírlapi közzététel. A védjegybitorlási ügyben hozott marasztaló ítéletnek közzététele a sértett félnek a tárgyalás folyama alatt kifejezett kívánságára mindig elrendelhető, akkor is, ha a vádlottak egyike felmentetett. Védjegybitorlási ügyben hozott felmentő ítélet közzététele el nem rendelhető. (Az ítélet a Curia előntése alapján külföldi (osztrák) lapokban is elrendelhető).

Lefoglalás, külön őrizet alá vétel. A védjegybitorlás kihágása miatt folytatott bűnvádi ügyben a sértett fél részéről a lefoglalás, külön őrizet alá vétel és a büntetendő cselekmény ismétlésének megakadályozására szükséges intézkedések iránt előterjesztett kérelem elbírálásánál nem a Bp., hanem az 1890. évi II. törvénycikk a Bp. életbeléptetése után is.

Dr. Szász János „Védjegyjogi döntvénytár” című munkájának I. kötete (a magyar védjegyjog egész területét felölelő joganyag) megjelent: a csinos kiállítású vaskos kötet ismertetésével egyik számunkban foglalkozni fogunk.

Közgazdaság.

Beöthy László kereskedelmi miniszter üdvözlése. Beöthy László kereskedelemügyi miniszternél minap tisztelegtek a magyarországi kereskedelmi és iparkamarák. A küldöttséget Lánczy Leó főrendiházi tag, a budapesti kereskedelmi és iparkamara elnöke vezette.

Lánczy Leó beszédében üdvözölte a minisztert és hangoztatta, hogy a kereskedelem és ipar jogosan igényelheti, de meg is érdemi a szeretetteljes gondozást és az eddigénél talán fokozottabb mértékű támogatást. – Ezután áttért azokra a feladatokra, amelyek a kereskedelem terén megoldásra várnak. – Kiemelte a drágaság kérdését, amelynek megoldása eminens fontosságú gazdasági érdek; az iparfejlesztés ügye, az ipartörvény revíziója, a malomipar súlyos bajainak orvoslása, az élelmiszer-törvény alkotása, a waggonhiány megoldása, a vasúti vágányok és teherpályaudvarok létesítése, továbbá a budapesti kereskedelmi kikötő megvalósítása: mind olyan kérdések, amelyeket az ország élénk érdeklődéssel kísér.

A kereskedelemügyi miniszter válaszában mindenekelőtt örömeinek és köszönetének adott meleg kifejezést a küldöttség előtt. Az a nézete, hogy a fontos gazdasági kérdések csakis az érdekelt tényezők meghallgatásával oldhatók meg helyesen, miért is biztosíthatja a kamarákat, hogy mindig keresni fogja az alkalmat a velük való érintkezésre. Közreműködésüket igen gyakran szándékozik igénybe venni. Erősen feltezt szándéka, hogy a küldöttség vezetője által felvetett nagyfontosságú kérdésekkel behatóan foglalkozzék. Ami a drágaság kérdését illeti, itt világielenséggel állván szemben, teljes eredményt természetesen nem várhatunk. Azon lesz azonban, hogy a rendelkezésére álló eszközökkel lehetőleg javítson a megélhetési viszonyo-

kon. Ami az iparfejlesztés kérdését illeti, hangsúlyozni kívánja annak fontosságát. Különös figyelmét fogja képezni, hogy a kisipar is kellő támogatásban részesüljön. A maga részéről is igen örvedetesnek tartja a kamaráknak a jövő kiegyezési és a külállamokkal kötendő szerződések előkészületénél való közreműködését és egyik legfontosabb feladatának fogja tekinteni, hogy az idevonatkozó előkészületek mielőbb megindításának.

Az Országos Iparegyesület küldöttsége Matlekovits Sándor v. b. t. t., elnök vezetésével jelent meg a miniszter előtt, A küldöttségben részt vett Falk Zsigmond lovag alelnök, Gelléri Mór kir. tanácsos, igazgató, Soltész Adolf dr. titkár, Dóczi Sámuel dr. ügyész, valamint az egyesület számos tagja. Matlekovits Sándor üdvözlő beszédében főleg az általános drágaság, a munkásbiztosítási törvény hiányai és az államvasúti mizériák kérdésével foglalkozott. A miniszter kijelentette, hogy miniszteri működésében gyakran ki fogja kérni az egyesület tanácsait.

A Magyar kir. folyam- és tengerhajózási r.-t. nevében Horváth Elemér min. tanácsos elnök, Domony Móric és Végh Károly udvari tanácsos, igazgatósági tagok jelentek meg a miniszter előtt. Horváth Elemér arra kérte a minisztert, hogy azt a gazdasági eszközt, amely felett a társaságban rendelkezik, a közjóra irányzott működésében mentül sűrűbben, intenzívebben vegye igénybe és használja ki. Beöthy László miniszter tisztában van azzal a nagy jelentőséggel, amelylyel a tengerhajózási társaság Magyarország közgazdasági életében bír. A vízi utak szállítási eszközeinek fejlesztése képezi Magyarország jövő közgazdasági fejlődésének problémáját. Neki a társasággal nagy céljai vannak és kéri, hogy a társaság a kormányval vállvetve működjék Magyarország közgazdaságának fejlesztésén.

Új szövetkezeti törvény Ausztriában. Az osztrák közkereseti és gazdasági szövetkezetekről az 1873-ban alkotott törvény rendelkezik, melynek hiányai és fogyatkozásai már rég érezhetők. Ez okból most az osztrák kormány törvényjavaslatot terjeszt a Reichsrath elé, mely a kérdéses szövetkezeti törvényt lényegesen módosítja és számos új határozmánnyal egészíti ki. Addig is míg a javaslatot részletesen megismertjük, annak fontosabb pontjait a következőkben soroljuk fel: A javaslat a korlátlan felelősség helyébe a korlátlan utánfizetési kötelezettséget állítja be. Ennélfogva eltöröltetik a szövetkezet hitelezőinek a tagok ellenei egyenes kereseti joga, s a korlátlan utófizetési tekintetében kötelezettséget vállalt tagok ellen ezt a kötelezettséget csak a csódtömeggondnok érvényesítheti, és pedig mindaddig, míg az összes hitelezők kielégítést nem nyernek, vagy amíg a tagok vagyona teljesen kimerült. Az utófizetési kötelezettség érvényesítése alól az igazgatóság és a felszámoló, akik e tekintetben eddig nem teljesítettek elégséges erélyt felmentetnek.

A győri ipartestület jubileuma. A győri ipartestület, mely a napokban ünnepelte fennállásának negyedszázados jubileumát, Szendrői Mórt, a győri kereskedelmi és iparkamara nagyérdemű titkárát, a győri közműhely létesítése körül szerzett érdemei elismerésekép dísztagjául választotta. Megválasztása alkalmasból Szendrőit meleg ovációkban részesítették.

Állami kedvezmények. A kereskedelemügyi miniszter az 1907. évi III t.-c.-ben meghatározott állami kedvezményeket az Orsovai petróleumgyár r.-t.-nak a tuffiri ipartelepén létesített új paraffingyári üzemága részére az 1910 febr. 15-étől 1916 dec. 31-ig terjedő időre engedélyezte; – továbbá a Gaál István budapesti reszelő- és ráspolygyára részére 1901. évi

május 1-étől számítandó hatálylyal 10 évre engedélyezett állami kedvezményeket a Gaál István reszelőgyár részvénytársaságra, mint az előbb említett cég jogutódára átruházta.

A Franklin-társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda, mely a Magyar általános hitelbank érdekkörébe tartozik, 1910/11-ben összesen 843.369 K bruttó bevétellel dolgozott, szemben az előző évi 878.222 K-val. Ebből a nyomda és könyvkötészet jövedelme 270-999 (287.380) K, a betűöntő jövedelme 38.367 (40.163) K, a hírlapüzlet jövedelme 39.846 (38.000) K, a könyvkiadó-üzleté 470.218 (496.991) K. Ezzel szemben a költségek és fizetések 180.379 (172.151) K-t és az adók 89.360 (101.857) K-t tettek, leírásokra ezúttal kisebb összeget, 157-600 K-t (1910: 191.941 K) fordítottak, bárha egyes vagyontételek épp a nagyobb összegű értékcsökkenést indokolták volna inkább; így különösen az adósok tétele, mely 3,866.650 K-ról 4,132.230 K-ra és a „nyomatvány-készlet, mely 265.134 (233.160) K-ra emelkedett. A tiszta nyereség 415.929 K, szemben az előző évi 412.273 K-val. A nov. 22-én tartandó közgyűlésen a nyereség felosztására vonatkozólag azt fogja javasolni az igazgatóság, hogy utalékra 56.856 (56.510) K-t, részvényenként 34 K 11½ %-os osztalék fizetésére, úgy, mint tavaly, 345.950 K-t fordítsanak és 13.122 (9813) K-t új számlára vigyenek át.

Felelős szerkesztő : Dr. LÁNCZI JENŐ.